

Arkkitehtiutiset

**Iida Kalakoski:
Rakennussuojelun
murros haastaa
arkkitehdin
ammattikuvaa** 14

6

ARJEN RAKENTAMINEN
PALKITTIIN
FINLANDIALLA

18

HOTELLI
SAVONSOLMUN
UMPISOLMU

36

ARKKITEHTILIITTO
MUUTTI
UUSIIN TILOIHIN

KORJATA PURKAA RAKENTAA

Välineitä rakennetun
ympäristön vaalimiseen

Ke 22.11. klo 13–17

VERKKOSEMINAARI OHJELMA

**Rakennetun ympäristön vaaliminen
maankäytön suunnittelussa** Anna-Leena
Seppälä, rakennusneuvos, YM

**Kulttuuriympäristön vaalimisen pohjoismaisia
näkökulmia** Tommi Lindh, toimitusjohtaja,
Alvar Aalto säätiö

**Rakennusperintökäsityksen laajeneminen
haasteena suojelun periaatteille ja käytännöille**
Iida Kalakoski, Tkt, yliopisto-opettaja,
Tampereen yliopisto

Oulun Kulttuuriympäristön teemayleiskaava
Pia Krogus, yleiskaava-arkkitehti,
Oulun kaupunki

Suunnittelijan näkökulma Timo Jeskanen,
Jeskanen-Repo-Teränne Arkkitehdit

Rakennusvalvonnan näkökulma Salla Mustonen,
lupayksikön päällikkö, Helsingin kaupunki,
Rakennusvalvontapalvelut

Avoin Safan jäsenille.

Lisätietoja safa.fi

SAFA-RIL kouluttaa

Pääsuunnittelijan ajankohtaispäivä

RAKENTAMISLAKI

16.11.2023 Helsinki, webinaari

Klo 9 Tietomallien hyödyntämistä koskeva sopiminen

teknologiajohtaja Eetu Partala, Sweco Finland

Klo 9.45 Tauko

Klo 10 Rakennushankkeen eri osapuolten velvoitteet ja vastuut

asianajaja Jussi Kalliala, Asianajotoimisto
Susiluoto

Klo 11 Lounas

Klo 12 Rakentamislain mukainen pätevydentoteaminen

erityisasiantuntija Pia Selroos, Suomen
Arkkitehtiliitto

Klo 12.45 Tauko

Klo 13 Asetus ilmastaselvityksestä ja materiaaliselostuksesta

professori Matti Kuittinen, Aalto-yliopisto

Klo 14.15 Tauko

Klo 14.30 Rakentamislaki ja asetukset

Hallitusneuvos Kirsi Martinkauppi,
Ympäristöministeriö

16.00 Tilaisuus päättyy

Osallistumismaksut

RIL, SAFA, SIO, RIA jäsenet: 460 eur + 24 % alv.

Muut: 550 eur + 24 % alv.

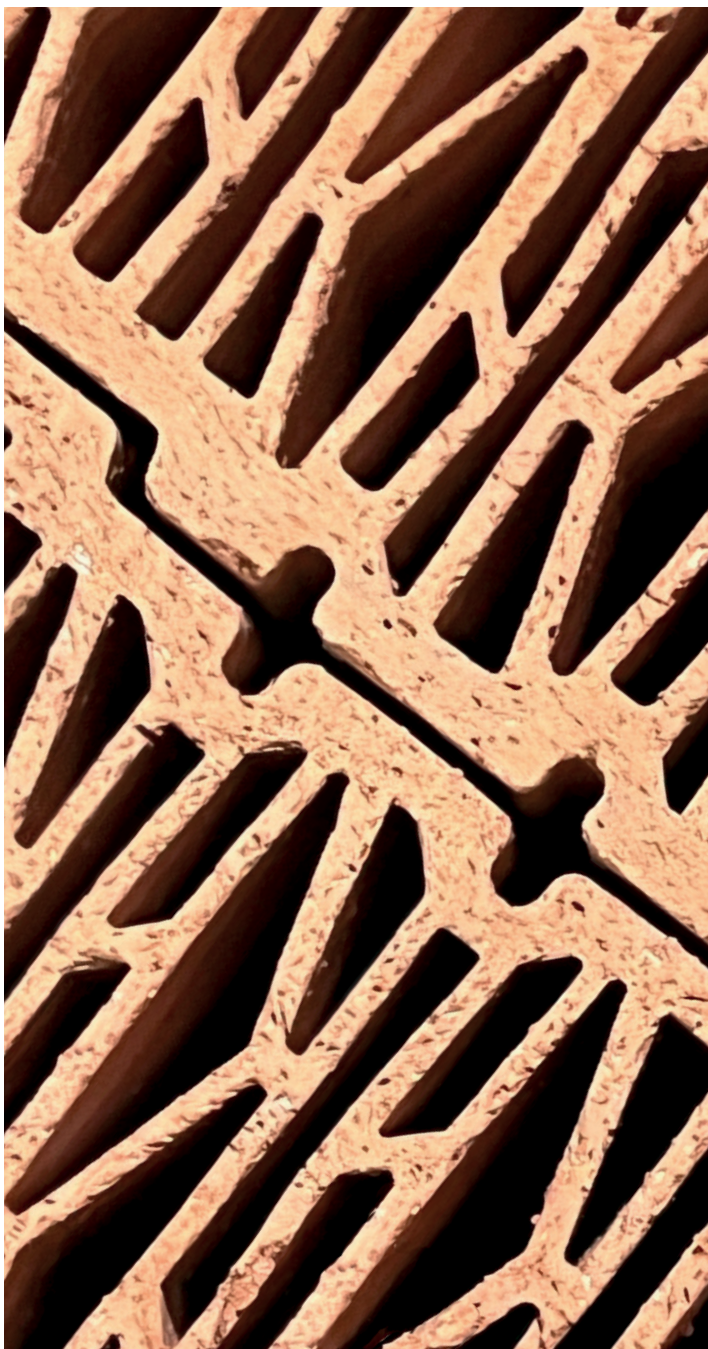
Hinnat sisältävät luennot ja sähköisen
luentoaineiston.

Lisätiedot koulutuksesta

ossi.liang@ril.fi tai 050 307 6258

SAFA

Suomen Arkkitehtiliitto

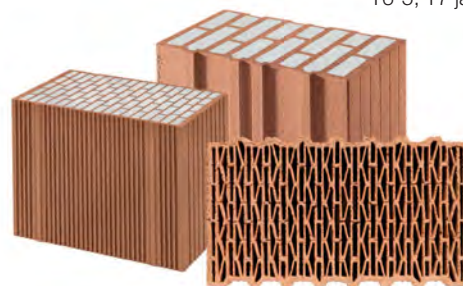
MASSIIVITIILISEINÄ

Kennoharkot elinkaarikestävään rakentamiseen

Yksiaineinen, massiivinen tiili tekee uutta tuloaan runkorakentamiseen. Ilmaeristeinen tai vaihtoehtoisesti vulkaanisella perliittirouheella täytetty Poroton-kennoharkko on ratkaisu niin pientalojen, asuinkerrostalojen kuin julkisten rakennusten kuten koulujen ja päiväkotien runko-rakentamiseen.

Rakennusfysikaalisesti optimaalinen ja sisäilmaesteetön kennoharkko-rakenne on investointi kestävään ja turvalliseen tulevaisuuteen.

Poroton-kennoharkot
T6-5, T7 ja U8

Arkkitehtiutiset
6 numeroa vuodessa
Vuodesta 1947, ISSN 0044-8915
Aikakausmedia ry:n jäsen

Päätoimittaja

Kristo Vesikansa, kristo.vesikansa@safa.fi,
040 505 4643

Toimitussihteeri

Silja Ylitalo, silja.ylitalo@safa.fi,
040 169 4617

Toimittajat

Päivi Virtanen
Anni Varis

Ulkoasu

Lari Mörö
Kaarina Tammisto

Taitto

Lari Mörö

Lehtitilaukset ja osoitteenmuutokset

Tilajat: julkaisut@safa.fi
Jäsenasiat: katri.laakso@safa.fi

Julkaisija

Suomen Arkkitehtiiliitto
Finlands Arkitektförbund ry
SAFA
Hämeentie 19 A, 00500 Helsinki
puh. 040 169 8889
au@safa.fi, @au_utiset

Paino

Grano Oy

Ilmoitusmyynti

Maria Ahoranta, 044 243 3519
Timo Lepistö, 044 534 9878
Niina Tuulaskoski, 041 313 1047
etunimi.sukunimi@saarsalo.fi

Työpaikkailmoitukset

tyopaikkailmoitukset@safa.fi

Ilmoitusaineiston sisäänjätto ja ilmestyminen

Nro 6 / 2023
Ilmoitusvaraukset 9.11.
Ilmoitusaineisto 16.11.
Ilmesty 8.12.

HUOM. Lehteen tulevista kirjoituksista,
tiedotteista ja niiden aikataulusta
on sovittava erikseen toimitussihteerin
tai päätoimittajan kanssa.

Arkkitehti Iida Kalakoski kuvattuna entisen
ratapihan alueella Tampereen Tammelassa.
Taustalla vanha rautatieläisten asuinrakennus
sekä tornitalo Luminary. Kuva Marjaana
Malkamäki.

Pääkirjoitus

Uudet tilat, vanhat pulmat

Tämä on ensimmäinen Arkkitehtiutisten numero, joka on tehty Safan uusissa toimitiloissa Hämeentiellä. Vaikka käynnissä on edelleen tilojen sisäänajo-vaihe, on nyt jo selvää, että uudet puitteet tuovat uudenlaista dynamiikkaa liiton toimintaan.

Edelliseen osoitteeseen verrattuna tilat ovat hieman napakammat mutta ainakin astetta komeammat. Väinö Vähäkallion, Georg Jägerroosin ja Antero Pernajan suunnittelema rakennus valmistui Osuustukkukauppa OTK:n pääkonttoriksi vuonna 1933, ja puitteet ovat sen mukaiset. Kun saa aamuisin astella työpisteelleen marmoriaulan ja monumentaalisen portaikon kautta, oma työkin tuntuu heti merkityksellisemmältä.

Vähäkallion kautta rakennus kytkeytyy epäsuorasti myös Safan historiaan, sillä hänen lahjoituksensa mahdollisti Vähä-Kiljavan virkistysalueen perustamisen Nurmijärvelle vuonna 1937.

Hienostuneen arkkitehtuurin ohella rakennus on ladattu osuusliikkeen symboleilla, joihin uusina käyttäjinä joudumme muodostamaan kantamme. Esimerkiksi sisäänkäyntiä koristavan Gunnar Finnen *Osuustoiminta*-veistoksen sanoma eri alojen yhteistyöstä yhteisen hyvän eteen ei ole kovin kaukana Safan eetoksesta, vaikka veistokseen kuvatut maa- ja teollisuustyöläiset eivät liiton tärkeimpiä sidosryhmiä edustaisikaan.

MYÖS maantieteellisen sijainnin muutos tuo epäilemättä oman sävynsä liiton toimintaan. Safa on yli 130-vuotisen historiansa aikana majoillut lukuisissa rakennuksissa eri puolilla Helsinkiä, mutta nyt siirrymme ensimmäisen kerran Pitkän sillan pohjoispuolelle, porvariston ja työväen Helsingin perinteisen rajapyykin yli. Kertooko se jotain arkkitehtikunnan aseman tai identiteetin muutoksista vai ainoastaan itäisen kantakaupungin keskiluokkaistumisesta?

Kortteli, jossa rakennuksemme sijaitsee, on puolestaan havainnollinen esimerkki historiallisten ympäristöjen

täydentämisen vaikeuksista. Kun tehdaskorttelin uusiokäyttöä alettiin suunnitella 1980-luvulla, tehdyissä selvityksissä tunnistettiin vaihteittain rakentuneen kokonaisuuden arkkitehtoniset ja teollisuushistorialliset arvot.

Poliittisten kytkeykauppojen seurauksena kiinteistönomistajille luvattiin kuitenkin niin suuri rakennusoikeus, että suuri osa arvokkaiksi luokitelluista rakennuksista sai väistyä uudisrakennusten tieltä. Niiden tilalla on nyt sinänsä viihtyisiä asuinkortteli vehreine pihamaineen, mutta side historialliseen ympäristöön jäi ohueksi.

Jälkikäteen voimme vain harmitella hukattuja mahdollisuuksia: Millaista monimuotoista kaupunkielämää rosoisten teollisuusrakennusten rajaamille sisäpihoille olisi voinut kehkeytyä naapurissa olevan Elannon korttelin tapaan? Millailla innovatiivisilla tavoilla tehtaita ja myllyjä olisi voitu muokata uusiin käyttöihin? Miten omintakeisesti uudisrakennukset olisivat voineet täydentää keskeneräiseksi jäänyttä kokonaisuutta?

Näiden samojen kysymysten kanssa kamppailemme valitettavasti tänäkin päivänä. Vaikka tutkimukset ovat osoittaneet, että ilmastopäästöjen leikkaamiseksi rakennusten elinkaaria tulisi jatkaa niin pitkään kuin mahdollista, ei käynnissä olevalle purkuaallolle näy loppua. Aiheesta on keskusteltu syksyn mittaan monissa tilaisuuksista, kuten voimme lukea tästä numerosta. Lisäksi kolme asiantuntijaa kertoo näkemyksensä siitä, miten arkkitehdit voivat vaikuttaa purkamista, korjaamista ja säilyttämistä koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

KRISTO VESIKANSA
Päätoimittaja

6

”Tuusulassa haluttiin tehdä vähän väljempää ja mukavampaa lapsille” – AFKS:n suunnittelema päiväkot Martta Wendelinin palkittiin Finlandialla

PÄÄKIRJOITUS

- 4 Uudet tilat, vanhat pulmat
Kristo Vesikansa

AJASSA

- 6 Unelmana yksinkertaisuus
Kristo Vesikansa
- 8 Arkkitehtipula puhutti Kuntamarkkinoilla
Silja Ylitalo
- 10 Architecture Speaks -luentosarja starttaa jälleen
Iris Andersson
- 13 KOLUMNI
Arkkitehtikoulutus tarvitsee tiedon jakamista
Essi Nisonen

ILMIÖT

- 14 Rakennussuojelu murroksessa
Silja Ylitalo
- 18 Savonsolmun umpisolmu
Harri Hautajärvi
- 22 Tehokkuustavoitteet ja huono maine uhkaavat 1970-luvun rakennuskantaa
Ella Kaira

PUHEENVUORO

- 24 Tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan optimointia
Sini Saarimaa

AMMATISSA

- 26 Töissä hyvien tyyppien kanssa
Anni Varis

VALMISTA TULI

- 28 Kuusi kulmaa taidetta
Anni Varis

NÄYTTELYT

- 30 Vaikuttavien tilakokemusten arkkitehtuuria
Aleksi Lohtaja
- 31 Aallon piirustuksia Berliinissä
Markku Rainer Peltonen

KIRJAT

- 32 Uusliberalismin esteettiset puitteet
Lauri Jääskeläinen

ARKKITEHTILIITTO

- 34 PUHEENJOHTAJALTA
Enemmän kysymyksiä kuin vastauksia
Asko Takala
- 35 Arkkitehtien valmistumista viivyttää työnteko
Anni Varis
- 38 Osuusliikkeen tukikohta
Kristo Vesikansa
- 37 KOLME KYSYMYSTÄ
Tutkijoiden määrä kasvaa kun rakennusala notkahtaa
Silja Ylitalo
- 38 KESKUSTELUA
Opiskelijoiden toimeentulo vaikuttaa korkeakoulujen rahoitukseen
Mai Multimäki, Pihla Tammisto
- 39 Arkkitehtiopiskelijajakapina 1969 ja mitä sen jälkeen tapahtui
Tuomo Sirkkiä
- 41 MUISTAMME: Risto Iivonen

Unelmana yksinkertaisuus

Finlandia-palkittu päiväkot Martta Wendelin on arjen rakentamista, joka harvoin saa tunnustusta. Massiivipuusta koottu runko toimii myös hiilivarastona.

Teksti KRISTO VESIKANSA

AFKS Arkkitehtien suunnittelema päiväkoti Martta Wendelin Tuusulassa palkittiin lokakuun alussa Arkkitehtuurin Finlandia-palkinnolla. Vuonna 1998 perustetun AFKS:n ensimmäisiä suunnittelutoimia oli Ajurinmäen päiväkoti Espoossa, ja toimisto on sen jälkeen suunnitellut parikymmentä koulua ja päiväkotia.

Toimiston osakkaat **Jari Frondelius**, **Jaakko Keppo** ja **Juha Salmenperä** sanovat olleensa yllättyneitä ja otettuja palkinnosta, sillä keskittyminen arkisten rakennusten suunnitteluun tuo harvoin tunnustusta. Siksi he kokevat palkinnon tulleen kaikesta, mitä toimistossa on tähän mennessä tehty.

”Palkittu kohde edustaa meille melko tavallisia suunnitteluratkaisuja. Meidän näkökulmastamme olisi yhtä hyvin voitu palkita joku toinenkin rakennus, jossa on samanlaisia lähtöarvoja ja ratkaisuja”, Frondelius sanoo.

Erityiseksi hankkeen tekee Tuusulan kunnan pyrkimys hyödyntää korkeatasoista ja kestävää arkkitehtuuria vetovoimatekijänä. Ripeästi kasvavassa kehyskunnassa onkin panostettu viime vuosina massiivipuurakenteisiin kouluihin ja päiväkoteihin. Päiväkoti Martta Wendelinin ohella toinen näkyvä hanke on AOR Arkkitehtien suunnittelema lukio ja kulttuuritalo Monio, joka otettiin käyttöön tänä syksynä.

Koulu ja päiväkoteja suunnitellessaan AFKS on tottunut käyttämään neliöt tehokkaasti, mutta päiväkoti Martta Wendelinin kohdalla liikkumavaraa oli hieman enemmän.

”Yleensä Suomessa tehdään kaikkea aina vain tehokkaammin ja kireämmin. Tuusulassa haluttiinkin tehdä vähän väljempää ja mukavampaa lapsille”, Frondelius kertoo.

Terveellisuuden ja pitkäikäisyyden kannalta keskeistä oli CLT:stä eli ristiinliimatusta massiivipuusta koottu runko, joka toimii myös hiilivarastona. Varsinaisia hiilijalanjälki- ja -kädenjälkilaskelmia ei tästä projektista tehty, sillä suunnittelun alkaessa laskentamenetelmät eivät olleet vielä vakiintuneet.

”Enemmän meillä on ollut maalaisjärkinen lähestymistapa: mikä voisi kestää ainakin sata vuotta? Olemme menneet todella ’keep it simple’ -mentaliteetilla”, Frondelius sanoo.

Terveellisuuden nimissä päiväkodille haettiin myös Joutsenmerkki-sertifikaatti, mikä on tämän mittakaavan rakennushankkeelle hyvin harvinaista. Sen enem-

pää tilaajalla kuin suunnitteluryhmällä ei ollut Joutsenmerkki-kohteista aiempaa kokemusta, joten monet kysymykset tulivat ratkaistavaksi projektin aikana.

”Se oli työlästä ja opettavaista. Pitää olla hyvin perillä sertifiointilistasta, sillä tuotteita, joita voi käyttää, on aika rajallisen määrä”, Frondelius sanoo.

TIUKASTI OHJATTUA

Päiväkotien suunnittelu on tiukasti ohjattua niin tilaratkaisujen, materiaalien kuin kustannusten puolesta. Esimerkiksi kirjallisten suunnitteluohjeiden määrä on moninkertaistunut siitä, kun toimisto aloitti toimintansa. Frondelius vertaa sitä asuntosuunnitteluun.

”Päiväkotisuunnittelu ei ole pelkkää fiilistelyä, vaan ratkaisuja ohjaavat tiukat matemaattiset kaavat”, hän sanoo viitaten esimerkiksi kiristyneisiin tehokkuusvaatimuksiin.

Samalla päiväkotien koko on kasvanut huomattavasti, mikä on tuonut uusia haasteita suunnittelijoille.

”Jossain vaiheessa tulee vastaan raja, kuinka suuri päiväkodin kannattaa olla. Parhaillaan suunnittelemme päiväkotia yli kolmellesadalle lapselle. Niistä ei ole hirveästi kokemuksia. Joudumme teemmään pihalle rajaamista, jotta lapset ylipäänsä ovat tunnistettavissa. Joudumme myös pohtimaan, miten pidämme huolta siitä, etteivät lapset mene talon sisällä aivan päästään pyörälle”, Frondelius pohtii.

Kolmikko toivoisi, että arkkitehtuurilla nähtäisiin suurempi arvo päiväkotien suunnittelussa.

”Päiväkodit kertovat yhteiskunnassa siitä, miten hyvin haluamme pitää huolta heikommista eli tässä tapauksessa lapsista. Arkkitehtuurilla on siinä tärkeä rooli, mutta valitettavan usein sitä ei enää nähdä”, Frondelius pohtii.

”Hyvää ja laadukasta suunnittelua otetaan mielellään vastaan hankkeen valmistuttua, mutta siihen ei saa suunnittelu- vaiheessa oikein tukea”, Salmenperä lisää.

PUURAKENTAMISEN KEHITTÄJÄT

Viime vuosina AFKS on profiloitunut erityisesti massiivipuurakentamisen kehittäjänä. Toimisto on ollut suunnittelemassa peräti yhtätoista puukoulua tai -päiväkotia. Kun päiväkoti Martta Wendelinin suunnittelun alkoi vuonna 2018, niistä oli rakenteilla vasta ensimmäinen Helsingin Lapinmäessä.

Koska massiivipuurakentaminen kehittyi kovaa vauhtia, toimintamalleja joudutaan joka projektissa hieman hakemaan. Esimerkiksi rakennusten runkoratkaisut saattavat vaihdella paljonkin. Päiväkoti Martta Wendelinin suunnittelua helpotti se, että rakennesuunnittelija **Antti Nurmi** Idea Structurasta oli ollut mukana myös Lapinmäen hankkeessa.

”Uskalsimme nyt paremmin seistä ratkaisujen takana. Vaikka joku väliseinä CLT:stä tehtynä näyttää excelissä kalailta, se saattaa kokonaisuuden kannalta olla edullisempi ratkaisu. Lapinmäessä jouduimme vaihtamaan niitä turhaan rankaseinäksi, Tuusulassa sen sijaan päädyimme arkaaisempaan ja simppelempään runkoratkaisuun”, Frondelius selittää.

Tilallista muunneltavuutta tavoitellaan yleensä pitkillä jänneväleillä, mutta tässä tapauksessa päädyttiin toiseen ratkaisuun.

”Päiväkodin jännevälit ovat tosi pieniä, jotta edullisilla rakenteilla saadaan tehtyä simppeleä toistoa. Tiheä lokerikko on kuitenkin hyvin muunneltava, sillä seiniin tehtiin varauksia myöhemmin tehtäville aukoille”, Frondelius selittää.

Jatkossa kolmikko haluaisi kehittää puurakentamista entistä yksinkertaisempaan suuntaan.

”Meidän unelmissamme rakennusten seinärakenteet ovat yksiaineisia esimerkiksi pelkkää puuta, mutta ei erillistä eristeerosta, palonsuojalevitystä tai mitään muutakaan”, Salmenperä selittää.

Frondelius kertoo itse asuvansa 1800-luvulla rakennetussa hirsitalossa.

”Siellä ei ole mitään liikkuvia osia ja se on kestänyt kohta parisataa vuotta. Olisi hienoa, jos palaisimme vähän siihen suuntaan ja ottaisimme oppia historiasta. Ei suoraan kopioiden, vaan hyviä asioita ammentaa”, hän sanoo.

”Tämä liittyy myös patinoitumisen salinmiseen. Se tukisi sellaista jatkuvuuden

tunnetta, joka nykymaailmassa on välillä vähän hukassa”, Frondelius pohtii. ”Toisaalta olisi mielenkiintoista nähdä sellaisiakin projekteja, joissa käytetään jonkin vanhan talon materiaaleja uuden rakentamiseen. Kestävää tulevaisuutta tavoiteltaessa myös hyvän arkkitehtuurin tulisi olla yksi avainelementeistä. Tekninen kestävyys yksinään ei ole merkityksellistä, jos rakennus ei muodosta hyvää ympäristöä,” Keppo lisää.

”Kestävyyteen liittyy tietyllä tapaa myös yksinkertaisuus esteettisessä mielessä. Siihen ei tarvitse kauheasti keksiä uusia seuraavan vuosikymmenen aspekteja, miten esimerkiksi tilaa muotoillaan. Emme haikaile mihinkään erityisille uusille urille tai tulevaisuuden linjoille”, Salmenperä pohtii.

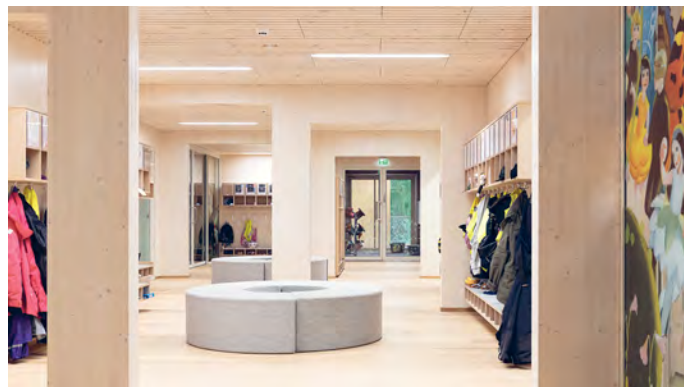
Kolmikko sanoo AFKS:n arkkitehtuurin ihanteiden kumpuavan inhimillisen elämän perusasioista. Onnistunut arkkitehtuuri on kaunista, kestävä ja käyttökelpoista. Olisiko se näin yksinkertaista? ●

”

Erityiseksi hankkeen tekee Tuusulan kunnan pyrkimys hyödyntää korkeatasoista ja kestävä arkkitehtuuria vetovoimatekijänä.

(Vasemmalla) AFKS Arkkitehtien Juha Salmenperä, Jaakko Keppo ja Jari Frondelius. Viime vuosina AFKS on profiloitunut erityisesti massiivipuurakentamisen kehittäjänä.

(Oikealla) AFKS on tottunut käyttämään töissään neliöt tehokkaasti, mutta päiväkoti Martta Wendelinin kohdalla liikkumavaraa oli hieman enemmän.

HANNU RYTKY

Arkkitehtipula puhutti Kuntamarkkinoilla

Kuntaliiton mukaan osaajapula etenkin kuntien maan- käytössä ja kaavoituksessa on todellinen ja pahenee tulevaisuudessa. Erityisesti arkkitehteja tarvittaisiin lisää.

Teksti ja kuvat SILJA YLITALO

A rkkitehtipula puhutti syyskuun puolivälissä Helsingissä järjestetyillä Kuntamarkkinoilla.

Arkkitehtuurin alan toimijoiden viime keväänä julkaiseman selvityksen mukaan kuntien arkkitehdeista on seuraavien vuosien aikana eläköitymässä neljäkymmentä prosenttia.

”Kaikki me jotka kunnissa työskentelemme, tiedämme kuinka pelottavaa se on”, sanoi Vantaan kaupungin entinen kaupunkisuunnittelujohtaja **Tarja Laine** Archinfon, Safan ja ATL:n järjestämässä keskustelussa.

Keskusteluun osallistuivat lisäksi rakennusneuvos **Anna-Leena Seppälä** ympäristöministeriöstä sekä yhdyskuntasuunnittelun professori **Helka-Liisa Hentilä** Oulun yliopistosta.

Etenkin kaavoitus ja rakennusvalvonnat ovat vaarassa ruuhkautua tulevaisuudessa. Lähes seitsemäsäkympmenessä prosentissa kunnista alan työvoiman saatavuus on heikkoa jo nyt, ja noin neljäsäkympmenessä prosentissa se haittaa jo toiminnan jatkuvuutta.

”Olemme ympäristöministeriössä jo pitkään olleet huolissamme siitä, miten

kunnissa riittää osaaminen”, Seppälä sanoi.

Ongelma ei koske vain tietyn kokoisia kuntia vaan koko kuntasektoria, Seppälä totesi. Isommissa kaupungeissa osaamista tarvitaan erityisesti vaativiin kaavoitustehtäviin, pienissä kunnissa työllistävät vihreä siirtymä ja energiamurros.

Seppälän mukaan arkkitehtiosaamisen puute haittaa jo kaupunkikehitystä.

”Tällä hetkellä osaavia tekijöitä ei ole riittävästi saatavilla. Meillä alkaa olla huoli siitä, saadaanko kunnissa viranomaisvelvoitteet toteutettua lain edellyttämällä tavalla”, Seppälä sanoi.

Lakisääteisten tehtävien hoitamisen lisäksi arkkitehtiosaamista tarvitaan kunnissa muun muassa elinympäristön viihtyisyyteen ja taajamakuvaan liittyvissä kysymyksissä, Seppälä totesi.

”Laadukas ympäristö on hyvinvoinnin kannalta merkityksellinen.”

LISÄÄ RESURSSIJA KOULUTUKSEEN

Arkkitehdin tutkinnon suorittaneita ei selvästi ole tarpeeksi, Helka-Liisa Hentilä totesi.

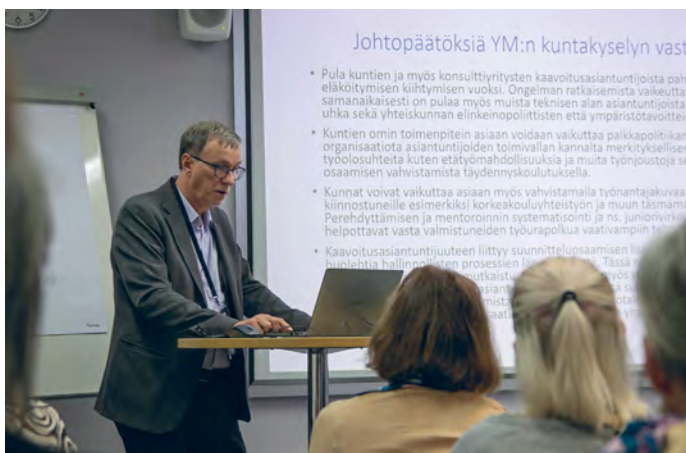
Hentilän mukaan yliopistot ovat jo kasvattaneet sisäänottoa, esimerkiksi Oulussa aloituspaikkoja on muutama vuosi sitten lisätty 25 prosenttia. Myös koulutukseen pääsyä on helpotettu: Tampereelle ja Ouluun voi nykyään hakea rakennusarkkitehdin amk-tutkinnolla suoraan arkkitehdin maisteriopintoihin.

”Voisimme ottaa enemmänkin opiskelijoita, mutta se vaatisi ehdottomasti lisärahoitusta. Tällä hetkellä tilat ovat täynnä ja kaikki opetusresurssit käytössä.”

Aloituspaikkojen kasvattamisen lisäksi kunta-alan osaajia voitaisiin saada lisää täydennyskoulutuksella, mutta senkään järjestäminen ei onnistu ilman lisäresursseja, Hentilä sanoi.

Keskustelussa mietittiin lisäksi, miten arkkitehdit saisi hakeutumaan työvoimapulasta kärsiviin kuntiin. Oulun yliopistossa on pyritty ratkomaan muun muassa tekemällä yhdyskuntasuunnittelun harjoitustöitä ja diplomitöitä yhteistyössä kuntien – myös pienten – kanssa sekä palkkaamalla töiden ohjaajiksi tuntiopettajia kuntien kaavoituspuolelta, Hentilä sanoi.

”Yhdyskuntasuunnittelun opinnoissa käsitellään tärkeitä ja ajankohtaisia

”

Tällä hetkellä osaavia tekijöitä ei ole riittävästi saatavilla.

(Vasemmalla) Työvoimapula kuntien alueidenkäyttösektorilla on pahenemassa, ympäristöministeriön selvityshenkilö, arkkitehti **Matti Vati**lototesi Kuntamarkkinoilla.

(Oikealla) Archinfor, ATL:n ja Safan Kuntamarkkinoilla järjestämässä keskustelussa Safan erityisasiantuntija **Pia Selroos**, Vantaan kaupungin entinen kaupunkisuunnittelujohtaja **Tarja Laine**, rakennusneuvos **Anna-Leena Seppälä** ympäristöministeriöstä ja yhdyskuntasuunnittelun professori **Helka-Liisa Hentilä** Oulun yliopistosta.

asioita, kuten vihreää siirtymää ja maankäytön suunnittelua. Ne kiinnostavat opiskelijoitakin.”

TEKNISEN TOIMEN OSAAJAPULA

Kuntien työvoimapula koske pelkästään arkkitehteja vaan koko teknistä toimialaa, kävi ilmi Kuntaliiton Kuntamarkkinoilla järjestämässä keskustelussa.

Kuntaliiton maaliskuussa tekemän selvityksen mukaan vuonna 2022 alan työpaikoista jäi täyttämättä 22 prosenttia. Kunnista puuttuu kaavoittajia, rakennustarkastajia, kiinteistöinsinöörejä ja rakennuttajia sekä muita maankäytön, rakentamisen ja infrapalvelujen ammattilaisia.

Seurauksena on ollut muun muassa hankkeiden lykkääntymistä ja investointihalukkuuden heikentymistä, totesi Kuntaliiton yhdyskunta ja ympäristö -yksikön johtaja **Miira Riipinen**. Riipisen mukaan osaaajapula alkaa vaikuttaa jo rakentamisen laatuun.

Ongelmaa on kunnissa yritetty ratkoa muun muassa etätömahdollisuuksia tarjoamalla, panostamalla rekrytointiin sekä palkkauksella.

Kuntaliitto ehdottaa lisäksi muun muassa pätevyysvaatimusten väljentämistä, kuntien välisen yhteistyön lisäämistä, harjoittelu- ja opinnäytetyö-

paikkojen tarjoamista opiskelijoille sekä kuntien markkinointi- ja brändityöhön panostamista.

ULKOMAISISTA OSAAJISTA PIDETTÄVÄ KIINNI

Vaikka tilanne voi tämänhetkisen suhdanteen valossa näyttää toiselta, työvoimapula kuntien alueidenkäyttösektorilla on pahenemassa, vahvasti myös ympäristöministeriön selvityshenkilö, arkkitehti **Matti Vati**lototesi Kuntaliiton keskustelussa.

Vatilon ympäristöministeriölle tekemä kaavoittajaselvitys julkaistiin myöhemmin lokakuussa.

Erityisesti suurissa ja keskikokoisissa kunnissa ”kaavoitettavaa olisi vaikka miten”. Pienissä kunnissa, joissa hankkeita on vain silloin tällöin, voisi puolestaan harkita yhteisiä kaavoittajanvirkoja, Vati lotodotti.

Suurena syynä osaaajapulalle on eläköityminen, mutta taustalla on myös muita tekijöitä, joiden muuttaminen on hidasta, kuten se miten kiinnostavina kaavoituksen tehtävät koetaan sekä kuntien veto- ja pitovoima.

”Edellytys kuntatehtävissä viihtymiselle on, että kokee kaavoitustyön merkitykselliseksi. Työviihtyvyydestä huolehtiminen onkin kunnissa tärkeää.”

Timo Heikkinen Aalto-yliopiston täydennyskoulutusta ja johdon valmennusta

tarjoavasta Aalto EE:stä nosti alustukseensa esiin vieraskielisten opiskelijoiden määrän ja merkityksen.

”Aalto-yliopistossa on opiskelijoita 117 maasta. Sieltä valmistuu koko ajan meidän verorahoillamme koulutettuja asiantuntijoita, jotka eivät ole suomenkielisiä. Meidän pitäisi keskittää kaikki voimamme siihen, että saamme heidät pidettyä maassa.”

Tällä hetkellä tilanne näyttää huonolta, Heikkinen totesi. Tutkimusten mukaan opiskelijat kotoutuvat hyvin, mutta yli puolet pitää todennäköisenä muuttoa pois Suomesta valmistumisen jälkeen. Syynä ovat ongelmat työllistymisessä.

”Voisiko kielitaitovaatimuksia organisaatioissa höllätä? Tai tukea kielikursseille osallistumista? Suomeen muuttaa jatkuvasti ihmisiä muualta. Ei yhtään haittaisi, jos myös kaupunkisuunnittelussa työskentelisi ihmisiä, jotka ymmärtävät heitä”, Heikkinen sanoi. ●

Ympäristöministeriön kaavoittajaselvitys 2023 löytyy osoitteesta [julkaisut.valtioneuvosto.fi](https://valtioneuvosto.fi)

Architecture Speaks -luentosarja starttaa jälleen

Aalto-yliopiston ja Arkkitehtuurimuseon yhteisessä luentosarjassa pohditaan arkkitehdin roolia ja yhteiskunnallista vastuuta tekoälyn aikakaudella.

Aalto-yliopiston ja Arkkitehtuurimuseon järjestämä, kaikille avoin Architecture Speaks -luentosarja käynnistyy jälleen marraskuussa. Luennot pidetään etäyhteyden välityksellä verkossa.

Sarjan ideana on käsitellä arkkitehtuurin ajankohtaisia teemoja kutsuttujen luennoitsijoiden kautta, kertoo sarjaa kuratoiva arkkitehtuurin perusteiden ja teorian professori **Jenni Reuter** Aalto-yliopistosta. Luennot ovat osa toisen vuoden arkkitehtuuriopintoja, mutta ne ovat saaneet laajan yleisön niin suomalaisista kuin kansainvälisistä arkkitehteistä ja opiskelijoista.

Vuodesta 2016 järjestetyssä luentosarjassa on vuosien varrella on esitelty arkkitehtuurin laajaa kenttää. Yksittäisten arkkitehtien ja työryhmien lisäksi puhujina on vieraillut valokuvaaja, videotäiteilijä, pienoismallinrakentaja, muotoilija, taidehistorioitsija, kaupunkisuunnittelija sekä maisema-arkkitehti.

Reuterin mukaan tekoälyn aikakautena on tärkeää pohtia arkkitehdin sosiaalista roolia ja yhteiskunnallista vastuuta – millaisia sosiaalisia taitoja suunnittelijat käyttävät toteuttaakseen unelmiaan paremmasta tulevaisuudesta? Miten rakentaa luottamusta niin erilaisten suunnitteluryhmien sisällä kuin ammattikentän ulkopuolella? Näihin kysymyksiin tämän vuoden kuusi luennoitsijaa pyrkivät vastaamaan kuluvan lukuvuoden aikana.

Meksikolaisen **Rozana Montielin** toimiston nimi Rea kumpuaa Kreikan mytologian hedelmällisyyden jumalatar Rheasta, jonka nimi tarkoittaa ”sitä, joka virtaa”. Montielin työskentely soljuukin vaivattomasti arkkitehtuurista tutkimukseen ja taiteeseen. Työskentelyn mittakaavaa ajelehtii kaupungista kirjaan ja julkisesta tilasta taideinstallaatioon. Toimisto pyrkii luomaan laadukkaita ja

ajalliselta kerrostumaltaan rikkaita tiloja, sillä he ajattelevat kauneuden olevan sosiaalinen oikeus.

Ruotsalaisen arkkitehtitoimisto AndrénFogelströmin viisitoista perustajajäsentä ovat kirjoittaneet oman manifestinsa, jossa he pohtivat arkkitehtuurin roolia unelmien herättäjinä. Toimisto edustaa tutkivaa sekä aika- ja paikkasidonnaista lähestymistä arkkitehtuuriin, minkä lisäksi he antavat painoarvoa yksityiskohdille ja materiaalivalinnoille.

Kontekstisidonnaisuus on myös läsnä bangladeshilaisen **Marina Tabassumin** ajattomissa rakennuksissa sekä itävaltalaisen Innauer Matt -arkkitehtitoimiston töissä, joita kuvaa tiivistunnelmaisuus ja taidokas puun käyttö.

Oman manifestinsa varaan toimintansa rakentaa myös ranskalainen Grand Huit, joka on arkkitehteja, maisema-arkkitehteja ja kaupunkitutkijoita yhteen kokoava osuuskunta. Se toteuttaa kestävään kehitykseen, solidaarisuuteen ja kiertotalouteen liittyviä projekteja. Niiden avulla he eivät pyri vain tuottamaan paikkoja kaupunkiin, vaan aktivoimaan sen kaikkia sidosryhmiä ja tuomaan kestävy-

den osaksi elämää, mistä esimerkkinä on Pariisin esikaupunkien kodittomille toteutetut kaupunkiviljelyprojektit.

Aktiivisen roolin humanitaarisena arkkitehtina on ottanut myöhemmän uransa aikana myös pakistanilainen **Yasmeen Lari**. Paikallisesta bambusta ja mustarappauksesta rakentuu edullisia, kestäviä ja yksinkertaisia koteja Pakistanin maanjäristysten ja tulvien uhreille. Lariin mukaan meidän tulee ajatella ihmisoikeuksia, kun ajattelemme arkkitehtuuria.

Lukuvuoden luennoitsijat kuten koko luentosarja osoittavat, että arkkitehtuuri on voimakas virta, joka ei tunne rajoja. Se yhdistää niin ajan kuin paikan sekä sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnan kerrokset.

IRIS ANDERSSON

Architecture Speaks -luennot verkossa marras-tammikuussa. 8.11. Rozana Montiel, 22.11. Moa Andrén ja Tove Fogelström, 10.1. Marina Tabassum, 17.1. Grand Huit, 24.1. Markus Innauer, 31.1. Yasmeen Lari.

Architecture Speaks -sarjassa luennoivan Rozana Montielin suunnittelufilosofian mukaan kauneus on sosiaalinen oikeus. Montielin toimisto on suunnitellut Mexico Cityyn kulttuurikeskuksen, jonka madalletua sisäpihaa hyödynnetään monipuolisesti eri tapahtumissa.

SANDRA PEREZNIETO

Ruotsin kaunein brutalistinen rakennus on suomalaisarkkitehtien suunnittelema

Bengt Lundstenin ja **Per-Mauritz Ålanderin** suunnittelema Kvastekullan kappeli Göteborgin lähistöllä on valittu Ruotsin kauneimmaksi brutalistiseksi rakennukseksi.

Verkkoäänestyksen järjesti Renoveringsraseriets-yhdistys, ja siihen osallistui yli 800 äänestäjää. Yhdistys toivoo voivansa kilpailun avulla lisätä ymmärrystä ja arvostusta rakennusperintöä kohtaan, jota monet rakastavat vihata.

Lundsten ja Ålander voittivat kappelin ja hautausmaan suunnittelusta järjestetyn pohjoismaisen arkkitehtuurikilpailun vuonna 1955, ja rakennus valmistui vuonna 1963. Sen tunnusomaisin piirre on kuparilla verhottu pyramidimainen kattolyhty, jonka kautta luonnonvalo lankeaa kappelisaliin.

Nuorten arkkitehtien Pietilä-palkinto Nervin Arkkitehtuuri -toimistolle

Rakennustietosäätiö RTS on myöntänyt Nuorten arkkitehtien Pietilä-palkinnon arkkitehtiryhmälle, johon kuuluvat arkkitehdit **Tuuli Kanerva**, **Leo Lindroos** ja **Antti Soini**. Heidän toimistonsa, Nervin Arkkitehtuuri, on perustettu vuonna 2019 ja se tunnettiin ennen nimellä AS LL TK.

Palkintoperustelujen mukaan Nervin Arkkitehtuuri yhdistää työssään sosiaalisesti kestäviä ja ilmasto- ja ympäristöratkaisuja kau- niiksi ja uudenlaisiksi arkkitehtuuriksi. Palkintolautakunta kiitti sitä, että arkkitehtiryhmän jäsenet ovat perehtyneet yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin ja niiden vaatimiin tilallisiin ratkaisuihin.

Rakennustietosäätiö RTS myöntää palkinnon joka kolmas vuosi tunnustuksena merkittävästä työstä arkkitehtuurin uudistamiseksi. Palkinto myönnetään nuorelle arkkitehdille tai arkkitehtiryhmälle.

Valtion taiteilija-apurahat myönnetty

Taiteen edistämiskeskuksen taidetoimikunnat ovat jakaneet valtion taiteilija-apurahat. Ensi vuoden alusta alkavan apurahan sai 304 taiteen ammattilaista.

Arkkitehtuurin alalla viisivuotisen taiteilijaprofessoriapurahan sai **Helena Sandman**, kolmivuotisen apurahan **Maija Kovari** ja puolivuotisen apurahan **Iris Andersson**, **Anu Koponen** ja **Saara Pyykkö**.

Taiteilija-apurahahakemuksia tuli tänä vuonna ennätysmäärä, yli 4 400. Suuren hakemusmäärän vuoksi apurahan sai vain seitsemän prosenttia hakijoista, kun viime vuonna saajia oli yhdeksän prosenttia.

messe frankfurt

**INTERIOR.
ARCHITECTURE.
HOSPITALITY.**

by heimtextil

9. – 12. 1. 2024
FRANKFURT/MAIN

Erityisohjelmaa

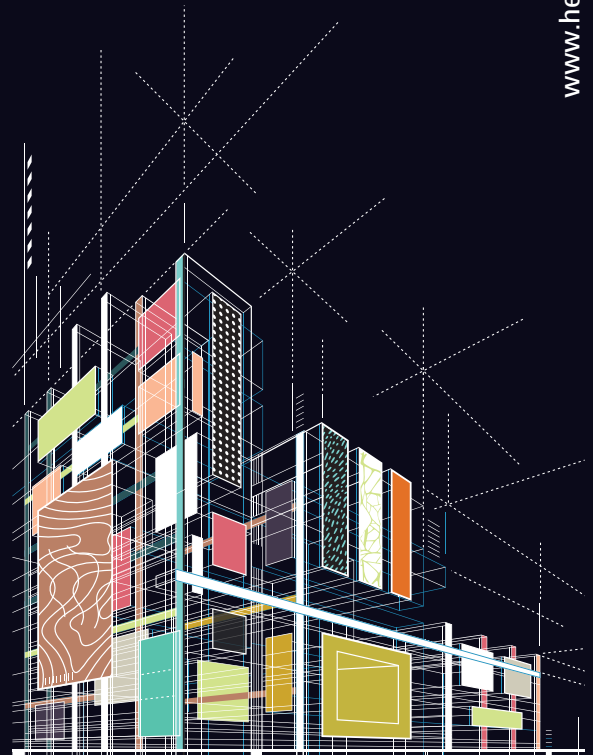
sisustussuunnittelijoille,
arkkitehdeille ja
hotellialan ammattilaisille

OPASTETTUJA KIERROKSIA ++
KESKUSTELUKIERROKSIA ++
MATERIAALIKIRJASTO ++ OMA
NÄYTEILLEASETTAJAHAKU ++

info@finland.messefrankfurt.com
Puh. 040 544 5577

www.heimtextil.messefrankfurt.com/iah

LUKUJA

20 408 museokäyntiä

Suomen arkkitehtuurimuseoon tehtiin viime vuonna yhteensä 20 408 käyntiä. Museokäyntien määrä yli kolminkertaistui vuodesta 2021, jolloin käyntejä oli 6 233. Museoiden käyntiluvut lähtivät jyrkkään nousuun koronapandemian jälkeen, käy ilmi Museoviraston tilastoista.

22 prosenttia

Eurooppalaisista arkkitehteistä 22 prosenttia käyttää työssään rakennustietomalleja, kertoo Architects' Council of Europe tuore Digitalisation within the Architectural Profession in Europe -julkaisu. 3D-työkaluja käyttää selvityksen mukaan noin puolet eurooppalaisista arkkitehteistä.

8 ehdokasta

Euroopan komissio ja Mies van der Rohe -säätö ovat julkaisseet huhtikuussa 2024 jaettavan EU:n arkkitehtuuripalkinnon ehdokkaat. Kohteiden joukossa on 8 ehdokasta Suomesta, muun muassa JKMM Arkkitehtien suunnittelema Chappe, AFKS Arkkitehtien Hopealaakson päiväkotia ja K2S Arkkitehtien Ylivieskan kirkko. Ehdokkaina on yhteensä 362 rakennusta 38 Euroopan maasta.

Lähteet:
Museotilasto.fi
Digitalisation within the Architectural Profession in Europe
EUmies Awards

SITAATTI

”Nyt olisi otettava aikalisä ja tutkittava Valtioneuvoston korttelin uudisrakennushankkeelle vaihtoehtoisia ratkaisuja.”

Arkkitehtuurin historian emeritusprofessori **Vilhelm Helander** Icomosin Suomen osaston ja Rakennusperintö-Safan järjestämässä Murto- ja rakennus-suojelu? -seminaarissa Tieteiden talossa 17.10.

TAPAHTUMIA

Dokumentti Wohngemeinschaft Vogelsang esittelee Sveitsin Winterthurissa sijaitsevan Vogelsang-asuinyhteisön.

Ark Rexin teemana kaupungit

Arkkitehtuurielokuvafestivaali Ark Rex järjestetään 25.–26.11. kolmatta kertaa. Teemana on tänä vuonna kaupunkisuunnittelu ja kaupungit sekä niiden ihanuus, ongelmat ja haasteet. Elokuvat esitetään Helsingin Bio Rexissä, jonka lämpiössä näytetään ilmaiseksi arkkitehtuuriaiheisia lyhytelokuvia osana festivaalia.

Ark Rexin ohjelmistossa nähdään kaupunkiaiheisia elokuvia Kööpenhaminasta, Lontoosta, Tukholmasta ja Wienistä. Paikalle saapuu useita kansainvälisiä elokuvantekijöitä kuten **Hans Christian Post**, **Kajsa Andersö** ja **Tomas Boman**. Festivaalin asiantuntijaesitelmä käsittelee **Eliei Saarista** kaupunkisuunnittelijana arkkitehdin 150-juhlavuoden kunniaksi.

Arkkitehtuuriaiheisista dokumenttielokuvistaan tunnetun Beka & Lemoinen uutuuselokuvassa *Big Ears listen with Feet* katsoja pääsee Bangkokin slummien lätkäkköisille kaduille ja tapaamaan jaloillaan kuulevia elefanteja. Sveitsiläisen ohjaajan **Sabine Gisigerin** elokuva *The Mies van der Rohes* kertoo maailmankuulun arkkitehdin tarinan perheen näkökulmasta.

Kaupunkien lisäksi festivaalilla puhutaan museoista. Elokuva-ohjaaja **Nico Weber** Berliinistä kertoo työn alla olevasta dokumentistaan, jonka aiheena on ensi vuonna uudistettuna avattava Bauhaus Archiv -museokokonaisuus. Ohjaajan leikkausversio on toteutettu erityisesti Ark Rexiä varten ja se liittyy meilläkin ajankohtaiseen museoteemaan.

Hesa-Safa järjestää festivaalia edeltävänä perjantaina 24.11. iltatapahtuman, jossa muun muassa esitellään festivaalin elokuvantekijöitä.

Ark Rex 25.–26.11. Helsingissä. Festivaalin ohjelma ja verkkosivut julkaistaan marraskuun alussa. Lisätietoja mfa.fi ja archinfo.fi.

Elina Brotheruksen valokuvia Aalto2:ssa

Suomen tämän hetken kansainvälisesti tunnetuimpiin valokuva-taiteilijoihin kuuluvan **Elina Brotheruksen** Tila-teossarja saa ensiesityksensä Aalto2-museokeskuksessa lokakuussa.

Uudet teokset on kuvattu **Alvar Aallon** suunnittelemissa rakennuksissa: Alvar Aallon kotitalossa Helsingissä, Muuratsalon koetaloissa Jyväskylässä ja Paimion parantolassa.

Teossarja käsittelee ihmisen henkilökohtaista kokemusta rakennuksissa. Teoksissa voi aistia kerrostumia eri aikakausien välillä; kertomuksia ja tunnelmia, joita ihmisen ja tilan välinen suhde luo.

Elina Brotherus – Tila -näyttely esillä Aalto 2 -museokeskuksessa Jyväskylässä 27.10.2023–4.2.2024.

Arkkitehtikoulutus tarvitsee tiedon jakamista

Suomalainen arkkitehtikoulutuksen kenttä on pieni ja tiivis. Silti ajatustenvaihto on pirstaloitunutta ja samoja keskusteluja käydään useassa eri paikassa.

ESSI NISONEN

Unescon kestävä kehityksen kasvatuksen tiekartassa listataan kolme tärkeintä opetuksen kehittämisen tavoitetta. Ensinnäkin kestävä kehityksen tavoitteet tulee kirjata opetuksen tavoitteisiin ja lähtökohtiin, toiseksi koulutusinstituutioiden täytyy ottaa kokonaisvaltainen vastuu näiden tavoitteiden toteutumisesta ja kolmanneksi opetushenkilökuntaa tulisi aktiivisesti tukea kestävä ja oikeudenmukaista siirtymää edistävillä tiedoilla, taidoilla, arvoilla ja asenteilla.

Arkkitehteja koulutetaan Suomessa kolmessa yliopistossa. Unescon tavoitteiden jalkauttamista suomalaisen arkkitehtikoulutukseen olisikin siis verrattain helppoa edistää yhteistyön kautta.

Paino sanalla olisi. Tällä hetkellä opetuksen lähtökohtien, metodien ja sisältöjen kehitys on yhä pitkälti riippuvaista yksittäisistä opettajista, kursseista tai yliopistokohtaisista opintokokonaisuuksista.

MAAILMAN mittakaavassa suomalainen arkkitehtikoulutuksen kenttä on pieni. Ei huonolla tavalla pieni, vaan tiivis. Silti samoja keskusteluja käydään useassa eri paikassa samaan aikaan, ja ajatustenvaihto on pirstaloitunutta.

On kollektiiveja, Safan alaosastoja, keskustelutiltoja, opetussuunnitelmatyötä, arkkitehtuuripoliittisia linjauksia, työllistymis- ja osaamisselvityksiä, kahvipöytäkeskusteluja ja keskustelunavauksia alan lehdissä.

Kuka seuraa kaikkia näitä moninaisia keskusteluja? Kuka tuo niiden keskeisimpiä havaintoja yhteen ja soveltaa niitä käytännössä?

Kaikki myös tuntuvat olevan asioista samoilla linjoilla. Tulevaisuudessa arkkitehdin rooli moninaistuu entisestään, luovaa ja kriittistä ongelmanratkaisutaitoa tarvitaan enemmän kuin koskaan. Hoivan ja empatian tulisi olla arkkitehdin työn keskiössä: meidän tulisi pitää huolta olemassa olevasta ja rakentaa tulevaisuus, joka takaa niin planeetan kuin sen asukkaidenkin hyvinvoinnin ja kukoistuksen vahingoittamatta elämän edellytyksiä.

Miksi sitten tuntuu siltä, että keskustelu on pirstaloitunut siksi, että oletamme jonkun olevan eri mieltä? Haluamme vaihtaa ajatuksia tiiviissä erillisissä kuplissa, samannimisten kanssa. Saarnaamme käännytetyille. Sille on paikkansa, mutta pitäisikö rinnalla kuitenkin olla myös jotain muuta?

EHKÄ ratkaisu löytyy tutkimusmaailman käytännöistä. Yksittäiset tutkijat, tutkimusryhmät ja verkostot työskentelevät kiperien kysymysten parissa ensin keskenään, mutta kokoontuvat sitten yhteen puhkomaan kuplia maan- tai maailmanlaajuisiin konferensseihin ja seminaareihin. Tietoa jaetaan, haastetaan ja kehitetään.

Olisiko siis aika tarjota samanlainen alusta suomalaiselle arkkitehtikoulutukselle ja perustaa foorumi, jossa kaikki alamme koulutuksen kehityksestä kiinnostuneet tahot opiskelijoista, yksittäisistä tuntiopettajista ja projektiarkkitehdeista kaupunkisuunnittelijoihin, toimistojen osakkaisiin ja professoreihin voisivat yhdessä vaihtaa kokemuksia ja ajatuksia matalalla kynnyksellä?

Vuotuinen tapahtuma, jossa keskustellaan, workshopataan, jaetaan hyviä toimintamalleja ja kokemuksia, laaditaan linjapapereita, strategioita ja asetetaan tavoitteita moniäänisesti? Jaetaan, haastetaan ja kehitetään tietoa?

Suomi aikoo olla hiilineutraali vuonna 2035. Ilmastonmuutos, biodiversiteettikriisi ja planeetaristen rajojen ylittyminen ovat suoraa seurausta nykyisestä elintavastamme. Arvomme, elämäntapamme ja käytöksemme tulisikin heittää melko mojova kuperkeikka seuraavan kymmenen vuoden aikana. Tätä kuperkeikkaa vauhdittavat tutkitusti avoin ajatusten jakaminen sekä yhdessä toimiminen.

Arkkitehtuuritutkimuksen päiviä on järjestetty menestyksekkäästi jo yli kymmenen vuotta. Voisivatko niiden rinnalle nousta myös arkkitehtikoulutuksen päivät? ●

Kirjoittaja on arkkitehti ja väitöskirjatutkija, joka työskentelee Tampereen yliopistossa asunosuunnittelun vastuuolettajana ja tutkii väitöskirjassaan arkkitehtikoulutuksen kehittämistä.

”

Olisiko aika perustaa foorumi, jossa kaikki alamme koulutuksen kehityksestä kiinnostuneet tahot voisivat yhdessä vaihtaa kokemuksia ja ajatuksia matalalla kynnyksellä?

Rakennussuojelu murroksessa

Pelkkä suojelu ei riitä modernin rakennusperinnön turvaamiseksi, vaan tarvitaan uusia tapoja puhua rakennusperinnöstä, sanoo arkkitehti ja tutkija Iida Kalakoski.

Teksti SILJA YLITALO

Kuvittele tulevaisuus, jossa rakennuksia puretaan vain, kun se on oikeasti välttämätöntä. Luovutaan erilaisista suojelumerkinnöistä. Suojellaan kaikki.

Panu Savolainen ja Liisa Rynnänen istuvat Helsingin Kalliossa Rytmibaarissa edessään pino luonnonvaaleasta pahvista tehtyjä lasinalusia. Korttien toiselle puolelle on painettu tekstiä, toisella on osia sinertävän harmaasävyisestä kuvasta. Kun kuvapuolet yhdistää, syntyy näkymä Helsingin Meri-Rastilasta.

Projektitutkija ja arkkitehti Rynnänen on ollut toimittamassa kortteja osana Modernin arvo -hanketta, jota Aalto-yliopiston arkkitehtuurin historian apulaisprofessori Savolainen on vetänyt. Lasinalusia on yhteensä viisisataa pakettia, ja ne on tarkoitettu jakaa baareihin, virastoihin ja muihin paikkoihin eri puolilla pääkaupunkiseutua ja muuta Suomea.

”Halusimme tehdä hankkeen loppuraportin jossain muussa muodossa kuin perinteisinä pdf-muotoisina politiikka-suosituksina jonkin virallisen tahon nettisivuilla”, Savolainen sanoo.

Hankkeen tarkoituksena on ollut nostaa esiin rakentamisen ympäristövaikutuksia ja modernin rakennusperinnön arvoon liittyviä kysymyksiä sekä herättää keskustelua purkamisesta ja säilyttämisestä.

Savolaisen ja Rynnänen mielestä kaiken rakentamisen lähtökohtana pitäisi olla, että jos siihen ryhdytään, rakennus automaattisesti suojellaan. Kaikelle purkamiselle tulisi olla vahvat perusteet ja lakiin kirjatut sanktiot.

”Rakennus ei päädy huonoon kuntoon silmänräpäyksessä. Jos rakennuksia ei saisi purkaa, kiinteistöjen omistajilla voisi olla vahvempi tahtotila miettiä uudelleen esimerkiksi sitä, pidetäänkö rakennus käytössä vai jätetäänkö se tyhjilleen”, Rynnänen sanoo.

Päästöjen kannalta suurin ongelma ei ole, jos jossain maaseudulla puretaan käyttäjiä vaille jäänyt rakennus, Savolainen toteaa.

”Purkamisen massiivinen volyymi tapahtuu kaupunkien keskustoissa ja yleensä siitä syystä, että rakennetaan jotain muuta tilalle.”

Suojellaan kaikki -julistuksen lisäksi korteista löytyy muun muassa sellaisia otsikoita kuin *Jugendkin on ollut rumaa, Rakennuksen ”elinkaari” on sosiaalinen*

rakennelma, Uudisrakentaminen saastuttaa ja Ekokriisin hillitsemisen aikaikuna kapenee.

Savolaisen mielestä rakentamisesta, purkamisesta ja rakennusperinnöstä käytävässä yhteiskunnallisessa keskustelussa nimenomaan ekologinen näkökulma on jäänyt pahasti paitsioon.

”Rakennussektori on hirveä päästösyöppö, mutta jostain syystä sitä ei ymmärretä. Tiedetään, että vaikkapa ruuantuotannosta, lentämisestä ja vaatteista aiheutuu päästöjä, mutta arkkitehtuuriin sitä ei yhdistetä.”

Ihmiset eivät pohdi, pistävätkö kylpyhuoneen uusiksi vai tekevätkö viisi Rhodoksen-matkaa, vaikka tavalliseen kylppäriremonttiin tarvittavat rakennusmateriaalit vaativat niin paljon luonnonvarojen käyttöä, että siitä syntyy helposti saman verran päästöjä, Savolainen havainnollistaa.

KESKIÖSSÄ SÄILYTTÄMINEN

Yhä useampi arkkitehti ajattelee samoin kuin Rynnänen ja Savolainen: ympäristösyistä rakennukset – myös se arkkitehtuuriltaan vaatimattomampi arjen rakennuskanta – tulisi purkamisen sijaan pyrkiä säilyttämään.

Purkamisesta, säilyttämisestä ja suojelusta puhutaan juuri nyt poikkeuksellisen paljon. Syyskuussa Helsingin Vuotalossa keskusteltiin 1970-luvun arkkitehtuurin arvostuksesta ja suojelusta, Turun Sibelius-museossa järjestettiin seminaari brutalistisesta rakennusperinnöstä, Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikon Kestävä talo -keskustelussa pohdittiin, miten vanhaa rakennuskantaa saataisiin suojeltua.

Lokakuussa Suomen Icomos ja Rakennusperintö-Safa järjestivät keskustelutilaisuuden rakennussuojelun instrumenteista ja Suomen Arkkitehti-

liiton marraskuisen Ammattipäivä-tapahtuman aiheena on rakennusperinnön vaaliminen. Ja niin edelleen.

Syytäkin keskustelulle on. Ympäristöministeriön *Purkaa vai korjata* -julkaisun mukaan Suomessa puretaan noin neljä tuhatta rakennusta vuodessa. Viimeksi rakennusten purkamisesta ja suojelusta keskusteltiin yhtä intensiivisesti 1960–70-luvuilla, jolloin purettiin vuosisadan vaihteen puu- ja jugendrakennuksia – juuri sen modernin rakennuskannan tieltä, joka nyt on uhattuna.

”Tällä hetkellä puhutaan 1960-, 70-, 80- ja jopa 1990-luvun rakennusperinnöstä. Kaikki 1980-luvun päiväkodit tuntuvat katoavan ja koulujen säästäminen näyttää haastavalta”, sanoo arkkitehti ja tutkija **Lida Kalakoski**.

Kalakosken loppukeväästä hyväksytty arkkitehtuurin alan väitöstyö *Too Much to Handle. Architectural Conservation in the Widening Scope of Heritage* käsittelee laajenevaa rakennusperintökäsitystä sekä rakennussuojelusta käytävää keskustelua ja sivuaa myös modernia rakennuskantaa.

”Suurin osa meidän rakennuskannastamme on syntynyt sodanjälkeisenä aikana. Rakentamisen volyymi on ollut suurta, mutta tämän rakennuskannan pitäisi olla meille tärkeää, sillä se symboloi myös tiettyjä arvoja, kuten hyvinvointivaltion rakentamista”, Kalakoski sanoo.

”

Kaikki 1980-luvun päiväkodit tuntuvat katoavan ja koulujen säästäminen näyttää haastavalta.

(Vasemmalla) Modernin arvo -hankkeen loppuraportti tehtiin lasinalusten muodossa.

(Oikealla) Korttien toisella puolella on palapeli, josta muodostuu kuva Helsingin Meri-Rastilasta.

Esimerkiksi 1970-luvulla rakennettiin päiväkotien ja koulujen lisäksi paljon muun muassa terveyskeskuksia, kirjastoja ja uimahalleja.

SANOILLA ON VÄLIÄ

Kalakoski on pysähtynyt haastattelua varten Helsingissä matkallaan Porvoosta kotiin Tampereelle. Porvoossa hän on ollut puhumassa rakennussuojelun kehityksestä, sillä kreivi **Louis Sparren** pitämästä puheesta, joka johti lopulta Vanhan Porvoon suojelukaavaan 1930-luvulla, on tullut kuluneeksi 125 vuotta.

Kalakoski on pääosan viikosta vanhempainvapaalla kesällä syntyneen **Tauno**-vauvan kanssa, mutta tekee aktiivisesti yleisötyötä rakennussuojelun parissa.

”Suostun melkein aina kun minua pyydetään jonnekin puhumaan itselleni tärkeitä aiheista. Säilyttämistä tehdään monella saralla, ja julkinen mielitekijä rakennussuojelua kohtaan syntyy ruohonjuuritasolla.”

Kalakoski on Modernin arvo -hankkeen tutkijoiden kanssa samaa mieltä siitä, että rakennukset tulisi lähtökohdaisesti tehdä pysyviksi eikä purettaviksi. Suojelun sijaan hän puhuu kuitenkin säilyttämisestä.

”Jokaisella rakennuksella on arvo ja oikeus olla olemassa. Suojelun ajattelen kuitenkin kohdentuvan tiettyihin erityisiin rakennuksiin”, Kalakoski pohtii. ”Laajenevan rakennusperintökäsityksen aiheuttamaa kriisiä ei voida ratkaista pelkästään suojelulla, vaan tarvitaan laajenevaa toimenpidevalikkoa.”

Käsitteet, joilla suojelusta, säilyttämisestä ja rakennuskannasta ylipäänsä puhutaan, ovat tärkeitä, Kalakoski sanoo. Jos esimerkiksi suojelu sanana aiheuttaa stigmaa, se on ongelmallinen. Suojelua voidaan vastustaa esimerkiksi, koska pelätään sen rajoittavan rakennuksen käyttöä.

Keskusteluun on myös pesiytynyt eräänlaista uskieloa, jossa sanojen alkuperäinen sisältö vääntyy kummallisiin muotoihin. Kalakoski nostaa esimerkeiksi säilyttävän korjaamisen ja purkavan täydennysrakentamisen. Jos pitää puhua erikseen säilyttävästä korjaamisesta, mitä pelkkä korjaaminen sitten on – eikö sen pitäisi olla juuri säilyttämistä?

Ja eikö täydennysrakentamisessa ajatuksena ole, että rakennetaan tyhjiin

väleihin ja siten täydennetään olemassa olevaa rakennuskantaa? Jos ensin pitää purkaa, jotta päästään rakentamaan, kyse on jostain muusta kuin täydentämisestä – vaikkapa yksinkertaisesti vanhojen rakennusten purkamisesta ja uusien rakentamisesta tilalle. Se voi tietysti kuulostaa monen korviin ikävämmältä kuin täydennysrakentaminen.

”Kyse on yllättävän paljon pelistä sanoilla. Kun sanoja käyttävät eri positioissa olevat ihmiset, niiden sisältö voi olla aivan eri.”

Käsitteet, joilla rakennusperinnöstä ja sen suojelusta puhutaan, pitäisikin tarkistaa vähintään kymmenen vuoden välein, Kalakoski toteaa.

LAHOAVAT PUUKAUPUNGIT

Käsitteiden merkityksestä Kalakoski kirjoittaa myös väitöskirjassaan, jonka yksi artikkeli käsittelee puukaupunkeja ja sitä, miten ne muuttuivat väheksytyistä alueista arvostetuksi rakennusperinnöksi. Artikkelin on kirjoitettu yhdessä **Satu Huuhkan** ja **Olli-Paavo Koposen** kanssa.

MARJAANA MALKAVÄKI

”Tarvittiin oma kategoriansa, puukaupunki-käsite, ennen kuin ilmiötä alettiin tunnustaa ja arvostaa.”

Tämä tapahtui 1960- ja 70-luvuilla samoihin aikoihin kun kansainvälisessä suojelukeskustelussa alettiin pelkkien yksittäisten rakennusten sijaan kiinnittää huomiota aluekokonaisuuksiin. Arkkitehti-lehti omisti vuonna 1972 kokonaisen numeron puukaupungeille ja nuorten radikaalien ehdotuksille niiden säilyttämisestä.

”Puukaupunkialueita pidettiin sellaisina, joihin keskittyi sosiaalisia ongelmia ja jotka lahoivat, mätänivät ja paloivat. Puukaupunkikeskustelun myötä ne saivat positiivisemman leiman.”

Silloisessa keskustelussa on yhtymäkohtia tämän päivän modernia rakennuskantaa koskevaan puheeseen. Usein purkamista perustellaan esimerkiksi rakennusten kunnolla, kuten sisäilmaongelmissa. Tosiasiassa nekin olisi usein mahdollista korjata, jos tahtoa olisi.

Vielä suurempi yhteys nykyhetken ja aiempien vuosikymmenten purkukeskustelujen väliltä löytyy Tampereen Amurista, entisestä puukaupunginosasta, joka purettiin 1960–80-luvuilla. Nyt siellä suunnitellaan jälleen massiivista muutosta.

”Tuolloin puisten umpikorttelien tilalle rakennettiin lamellitalot tontin keskelle. Nyt suunnitellaan ‘purkavaa täydentämistä’ ja rakennusten sijoittamista jälleen kadun varteen umpikorttelin tapaan.”

”Kaupunkisuunnittelussakin isot linjat muuttuvat vähintään 40–50 vuoden välein. Se että halutaan jatkuvasti luoda uutta ja käytetään siihen valtavasti materiaaleja ja luonnonvaroja, on iso haaste meidän ammattikunnallemme. Arkkitehteina meidän pitäisi olla kertomassa, mikä on tarpeeksi, mutta ei yhtään liikaa”, Kalakoski sanoo.

PURKAMISEN SOSIAALISET ULOTTUVUUDET

Vaikka Modernin arvo -hankkeen kor-teissa vaaditaan kaikkien rakennusten suojelua siinä missä Kalakoski puhuu säilyttämisestä, käytännössä tutkijat ovat keskenään samoilla linjoilla.

”Tämä pakka ei ole tiedettä vaan tarkoituksellisen provokatiivinen, eräänlainen pamfletti, joka pyrkiikin hiukan ärsyttämään ja sitä kautta herättämään keskustelua”, Savolainen toteaa.

Vaikka kaikki rakennukset määrät-täisiin lähtökohtaisesti suojeltaviksi, niiden säilyttämisen tasoja voi olla erilaisia, Savolainen tarkentaa. Siihen voi kuulua voimakaskin muuttaminen, niin että esimerkiksi vain runko säilyy, tai rakennuksia voidaan laajentaa, korottaa tai muuttaa niiden käyttötarkoituksia.

Ympäristönäkökulman lisäksi myös rakennusperinnöllä itsessään on arvo, Savolainen ja Ryyänen korostavat. Siksi pakan palapelinä toimiva taustakuva on otettu itähälsinkiläisestä Meri-Rastilan lähiöstä, josta aiotaan purkaa isoja osia.

”Se on mahdollisimman tavallinen, suomalainen, tällä hetkellä hyljeksitty ympäristö, vähän niinkuin vanha Porvoo tai Rauma sata vuotta sitten”, Savolainen vertaa.

Yksi tärkeä purkamiseen liittyvä näkökulma ovatkin sosiaaliset ulottuvuudet, Ryyänen toteaa. Sen vuoksi yhdessä kortissa kysytään, pitäisikö purettavien neliömetrien lisäksi ottaa huomioon myös *kotinsa menettävien asukkaiden, rikkirevittyjen yhteisöjen ja toimintaedellytyksensä kadottavien pienyritysten määrä*.

”Purettavat talot eivät koskaan ole vain rakennuksia, vaan ihmiset oikeasti elävät siellä”, Ryyänen muistuttaa.

MUUTOSTA ILMAPIIRISSÄ

Aina purkamisessa kyse ei ole tehostamisesta, tiivistämisestä, homeen kaltaisista ongelmista tai edes siitä, että korjaaminen tulisi kalliiksi. Kalakoski kertoo äskettäisen esimerkin lähiöstä, jossa oli tehty laskelma sekä vanhan koulun peruskorjauksesta että uuden rakentamisesta.

Korjaaminen olisi tullut halvemmaksi, mutta uusi koulu päätettiin silti rakentaa.

”Perusteluna oli, että haluttiin nostaa alueen mainetta. Uutta pidetään Suomessa edelleen automaattisesti parem-

pana kuin vanhaa. Pitäisi kääntää ajattelu niin, että korjaaminen on cool.”

Kalakosken mukaan ilmapiirissä on jo näkyvissä muutosta.

”Suojelukeskustelu on murroskohdassa. Käsitteitä mietitään ja uudistetaan, perusteita säilyttämisen puolesta ja sitä vastaan testaillaan. Mutta kiihtykö samalla myös purkaminen, koska purkajat ja uudisrakentajatkin näkevät, että nyt saattavat olla viimeiset hetket käsillä?” Kalakoski pohtii.

Samaan aikaan myös arkkitehtien asiantuntemus ja ammattikuva on haasteen edessä. Se että uudisrakentamisesta siirrytään entistä enemmän kohti korjaamista ja säilyttämistä, ei ainakaan vähennä arkkitehtien työtä, Kalakoski uskoo. Asiantuntijoilla riittää tehtävää, kun on arvioitava, mitä ja millä tavalla korjataan ja miten säilytetään.

Kalakoski seurasi kotikaupunkinsa Tampereen kehitystä kaupunkikuvatoimikunnassa kuuden vuoden ajan viime kevääseen saakka.

”Sielläkin keskustelu muuttui vuosien aikana. Purkamiselle etsitään yhä useammin vaihtoehtoja ja vähintäänkin vankkoja perusteluja.” ●

Safan Ammattipäivä-verkkoseminaari
Korjata, purkaa, rakentaa – Välineitä
rakennetun ympäristön vaalimiseen 22.11.
klo 13–17. Ohjelma ja lisätietoja safa.fi.

”

Pitäisi kääntää
ajattelu niin, että
korjaaminen on cool.

Tampereen entisellä ratapiha-alueella sijaitseva, Bruno Granholm suunnittelema tavara-asema (1907) siirrettiin vuonna 2020 viereiseltä tontilta nykyiselle paikalleen, josta purettiin samanikäinen rautatieläisten seurantalot Morkku. Operaation syynä oli ratapiha-alueelle rakennettu uusi keskustan kehäkatu. ”Molemmat rakennukset olivat jossain määrin sivuutettuja ja ne ymmärrettiin rakennusperinnöksi kunnolla vasta, kun niistä tuli uhanalaisia”, aihetta väitöskirjassaan tutkinut arkkitehti Iida Kalakoski sanoo.

Hotelli Savonsolmu vuonna 1982.

Savonsolmun umpisolmu

Savonsolmu oli aikansa design-hotelli, mutta nyt rapistumaan jätettyä rakennusta odottaa todennäköisesti enää purkaminen. Savonsolmun ohella moni muukin 1960–1980-luvun buumissa rakennettu hotelli, motelli, lomakylä ja kurssikeskus on sulkenut ovensa tai purettu.

Teksti HARRI HAUTAJÄRVI

Kun Hotelli Savonsolmu keväällä 1976 avattiin, se oli Pieksämäen ainoa hotelli, ja sen uima-alaskin oli ainoa kaupungissa.

Hotelliin tultiin viettämään lomaa ja pitämään kokouksia. Ravintolasta tuli suosittu tanssi-paikka, jossa esiintyi maan tunnetuimpia laulajia ja yhtyeitä, ja sinne saavuttiin pitkienkin matkojen päästä. Vuoden 1979 *Finland Travel Guide* markkinoi Savonsolmua ulkomaisille turisteille neljän tähden hotellina, jossa oli ravintola kabinetteineen, yökerho, baari, uima-allasosasto, uimaranta ja televisiohuone.

Pieksämäen Osuuskauppa oli rakennuttanut Savonsolmun kaupungin parhaalle paikalle, puisto-omaiselle rantatontille, josta avautuvat näkymät Pieksänjärvelle. Hotellin suunnittelivat SOK:n rakennusosastolla arkkitehti **Maunu Kitunen** ja sisustusarkkitehti **Harry Boström**, ja vuoden 1982 laajennuksen suunnitteluun osallistui myös arkkitehti **Pauli Lehtinen**.

Savonsolmun kaksikerroksisessa sisääntulo-aulassa oli suihkulähde, jonka veden läpi saattoi nähdä kellarikerroksen yökerhoon. Viuhkamaisessa osassa sijainneessa ravintolassa oli näyttävät alakatot, jotka oli koottu erikokoisista alumiinileiriöistä, ja suurissa ikkunoissa oli reijitetyistä alumiinilevyistä tehtyjä verhoja. Hotellihuoneet olivat kahdessa kerroksessa betonipilareiden päällä, ja niiden alla oli pysäköintipaikkoja.

Savonsolmu edusti aikansa arkkitehtuurin ihanteita paljain betonipintoinen, alumiinirakenteinen ja isoine ikkunoineen. Kuten moniin tuon ajan hotelleihin, myös Savonsolmuun tehtiin laadukkaat ja yksilölliset sisustukset kestäville kotimaisilla materiaaleilla, valaisimilla ja kalusteilla, muun muassa **Yrjö Kukkapuron** muotoilemilla huonekaluilla.

Vuonna 2020 hotellin toiminta loppui ja rakennus jäi tyhjilleen. Savonsolmun nykyään omistava kiinteistökeinottelija on sen jälkeen antanut rakennuksen päästä niin huonoon kuntoon, että sitä odottaa todennäköisesti enää purkaminen.

KORPIHOTELLIT OLIVAT ALUEPOLITIikkaa

Savonsolmu oli yksi niistä lukemattomista hotelleista, motelleista, lomakylästä ja kurssikeskuksista, joita avattiin optimistisesti suuri määrä ympäri Suomea 1960-luvun puolivälistä 1970-luvun puolivälin energiakriisiin asti – ja vielä sen jälkeenkin.

Rakentamista vauhditti vapaa-ajan lisääntyminen, autoilun ja matkailun kasvu sekä alkoholilainsäädännön vapautuminen. Osa hotelleista rakennettiin kaupunkien keskustoihin ja osa niiden ulkoreunamille tai maaseudulle, etenkin metsäisille rannoille, sillä Suomea markkinoitiin etupäässä luontomatkailun maana. Jälkimmäisiä alettiin kutsua korpihotelleiksi. Monia hankkeita edistettiin valtion ja kuntien tuella osana aluepolitiikkaa, sillä matkailusta odotettiin merkittävää tulonlähdetä.

Isoja hotelleja ei rakennettu vain vapaa-aikaa varten, sillä niissä järjestettiin kursseja, seminaa-

reja ja yritysten edustustilaisuuksia. Esimerkiksi rakennustuoteteollisuus lennätti arkkitehteja Lapin hiihtohotelleihin, eikä omaa lompakkoa tarvinnut avata.

Nykyiseen työelämän tehostamiseen verrattuna 1970–1980-luvun kokous-, koulutus- ja edustus-reissut olivat leppoisia ja rempseitä, ja matkalaisia odottivat perillä sauna- ja uima-allasosasto sekä tanssiravintola, baari ja yökerho diskolattoineen. Alkoholinkulutuksen rajulla kasvulla näyttää olleen suora yhteys hotellien tilaohjelmiin. Kylpylätilojen rakentamista edesauttoi osaltaan myös sotaveteraanien kuntouttaminen valtion tuella.

Monista länsimaista poiketen Suomen hotelli- ja ravintola-alan keskeisillä toimijoilla oli yleishyödyllinen tausta, mutta elinkeino oli jo yksityistymässä ja muuttumassa liiketoiminnaksi. Hotelliketjuja oli Alkon tytäryhtiöillä, Suomen Matkailuliiton omistamalla Matkaravinnolla sekä Keski-Suomen kuntien perustamalla Rantalomalla, myöhemmällä Rantasipillä.

Myös osuustoiminnalliset keskusliikkeet SOK ja E-liike kasvattivat hotelli- ja ravintolatoimintaansa

”

Hotelleja, motelleja ja lomakylä suunnittelivat 1960–1970-luvuilla usein vielä arkkitehdit.

Motelli Valtatie 1
Paimiossa 1970-luvun
taitteessa. Rakennus
purettiin vuonna 2013.

suuriksi valtakunnallisiksi ketjuiksi. Hotelleja rakennuttivat myös kunnat, ammattijärjestöt ja Lomaliitto.

Hotelleja, motelleja ja lomakylä suunnittelivat 1960–1970-luvuilla usein vielä arkkitehdit. Hankkeista järjestettiin arkkitehtuurikilpailuja ja kohteita esiteltiin Arkkitehti-lehdessä. Korkea laatu ulottui maakuntiinkin, kuten Hotelli Savonsolmuun.

SUOJELEMISTA SUOSITELTIIN

SOK myi Savonsolmun 1980-luvun puolivälissä. Myöhemmin hotelli joutui kamppailemaan taloudellisen kannattavuuden kanssa, kuten monet muutkin pikkukaupunkeihin ja maaseudulle rakennetut majoitustoimipaikat.

Viime vuosikymmenellä Savonsolmua alettiin markkinoida 1970-luvun design-hotellina. Kyseessä olikin harvinaisuus, sillä tuon ajan sisustuksia on säilynyt Suomessa vain vähän.

Pieksämäen kaupunki teetti vuosina 2015–2016 keskusta-alueen kulttuuriympäristön ja rakennusten inventointeja. Niissä luetellaan seikkaperäisesti Savonsolmun arvokkaimpia ominaispiirteitä ja suositellaan rakennuksen suojelemista asemakaavalla arkkitehtonisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen perusteella.

Kun Savonsolmu jäi konkurssin myötä tyhjilleen vuonna 2020, oli rakennus vielä suhteellisen hyvässä kunnossa ja sisustukset alkuperäisiä. Sitten

sen osti Ruotsista käsin toimiva kiinteistökeinottelija, joka on hankkinut Suomesta ja Virossa lukuisia vanhoja kiinteistöjä pilkkahintaan ja jättänyt ne vaille hoitoa ja laskut maksamatta.

Siinä vaiheessa Pieksämäellä vielä toivottiin, että Savonsolmu avattaisiin uudelleen. Pian kuitenkin valtakunnallisissakin uutisissa alettiin kertoa autioksi jätetystä hotellista ja siihen kohdistuvasta ilkeästä ja tuhopoltosta.

Lopulta Pieksämäen kaupunki purki tontin vuokrasopimuksen maksamattomien vuokrien takia, ja seuraavaksi odotetaan käräjäoikeuden hädönpäätöstä, jolla omistaja veloitettaisiin purkamaan rakennus. Noin miljoona euroa maksava purkutyö päättynee käytännössä Pieksämäen kaupungin maksettavaksi. Modernista arkkitehtuurista on tullut täälläkin katoavaista, sillä viime vuonna viereiseltä tontilta purettiin sisäilmaongelmien vuoksi **Arto Sipisen** ja **Mane Hetzerin** suunnittelema kaupungintalo vuodelta 1973.

Savonsolmu oli aikoinaan yksi Suomen maakuntien maineikkaista hotelleista, ja se tarjosi korkeatasoisia majoitus- ja ravintolapalveluja. Niiden tilalle ei ole tullut mitään läheskään yhtä laadukasta, ja tuskin tuleekaan, sillä monien maakuntataajamien tapaan myös Pieksämäki on nykyisin kutistuva kaupunki.

Motorest-ketjun motelli valmistui Saimaan rannalle Lappeenrantaan 1967, ja vuonna 1973 se liitettiin Alkon Polar-hotellien ketjuun. Myöhemmin hotellin nimi ja omistajat vaihtuivat, kunnes rakennus purettiin. Kuva otettu 1970-luvun alussa.

”

Savonsolmu edusti aikansa arkkitehtuurin ihanteita paljaine betonipintoineen.

KORPIHOTELLEISTA KESKUSTAHOTELLEIHIN

Savonsolmun ohella moni muukin 1960–1980-luvun buumissa rakennettu hotelli, motelli, lomakylä ja kurssikeskus on sulkenut ovensa, osa kituuttaa ja omistajat vaihtuvat. Useita kiinteistöjä on käytetty pakolaisten vastaanottokeskuksina, osa on jätetty tyhjiilleen ja osa purettu.

Hoteleista esimerkiksi Lappeenrannan Polar ja Viikinkihovi, Mikkelin Rantasipi Varsavuori ja Viitasaaren Rantasipi Ruuponsaari lomamökkeineen elävät enää muistoissa ja vanhoissa postikorteissa. Purkujätteenä on jauhettu myös Loma-Kolin matkailukeskus ja muun muassa Varkauden Motelli Taipale, Paimion Motelli Valtatie 1 ja Kokkolan Motelli Hickarö.

Valtateiden varsien moottorihotellien eli motellien syvintä rappiota on saanut julkisuudessa edustaa Suomenselän Motelli Syvälammi. Aikoinaan sen tanssiravintolaan jonotettiin, mutta lopulta nuhjuisesta paikasta tuli hämärämiesten pyörittämä bordelli, ja rakennuksen jäätyä tyhjiilleen saapui pyromaani.

Vuosikymmenten myötä Suomen hotelli- ja matkailuala on muuttunut, hankkeiden koko on kasvanut ja mukaan on tullut ulkomaisia ketjuja ja sijoittajia. 1960–1980-luvun yleishyödyllisistä hotelli- ja ravintola-alan toimijoista on jäljellä enää S-ryhmä.

Aikoinaan osuusliikkeet toivat eri puolille maata arkkitehtuurin laatua, mutta nykyinen S-ryhmä

toimii jopa päivittäin pyörittämällä useiden kaupunkien kaavoitusta haluamallaan tavalla ja purkamalla arvokkaitakin kiinteistöjään. Onko yleishyödyllisyys muuttunut yleishaitallisuudeksi?

Kiistoja aiheuttavat etenkin massiiviset tornihotellit, joita Suomeen on rakennuttanut eniten S-ryhmä. Esimerkiksi Rovaniemelle se on suunnitellut 18-kerroksisen tornihotellin, joka varjostaisi aukiota ja kävelykatua keskellä **Alvar Aallon** johdolla suunniteltua asemakaavaa, ja ”käyttöikänsä päähän tullut” 1990-luvun Vaakuna-hotelli hylättäisiin. Oulussa S-ryhmä on mukana 20-kerroksisen Terwa Tower -hotellin hankkeessa.

Kaupunkilomien suosion myötä hotellirakentaminen on keskittynyt kasvukeskuksiin, etenkin Helsinkiin. Uutta on se, että useita keskustahotelleja on toteutettu siellä onnistuneesti vanhoihin suojeltuihin rakennuksiin, jopa teollisuuskiinteistöihin ja vankiloihin. Uutta on myös kerrostaloasuntojen lyhytvuokraus turisteille etenkin Airbnb:n kautta, mikä on muuttanut jo Rovaniemen keskustan asukas- ja palvelurakennetta. ●

Kirjoittaja on arkkitehti SAFA ja TKT, jonka tutkimusaiheisiin kuuluu muun muassa Suomen arkkitehtuurin ja matkailun historia.

Tiedot Savonsolmun historiasta ja nykytilasta Pieksämäen kaupungilta sekä sen teettämistä selvityksistä.

Savonsolmu oli aikoinaan yksi Suomen maakuntien maineikkaista hoteleista, ja se tarjosi korkeatasoisia majoitus- ja ravintolapalveluja. Kuva vuodelta 1993.

Tehokkuustavoitteet ja huono maine uhkaavat 1970-luvun rakennuskantaa

Moniin kaupunginosiin kohdistuu nyt paineita, kun 1970-luvun rakennukset ovat saavuttaneet peruskorjausiän. Helsingin Vuotalossa järjestetyssä Debatti-tapahtumassa pohdittiin, uhkaako 1970-luvun rakennuskantaa huono kunto vai pikemminkin huono maine.

Teksti ELLA KAIRA

1970-luku näkyy rakennustussa ympäristössä kaikkialla: päiväkodeissa, terveysasemilla, hoivakodeissa ja koulurakennuksissa, unohtamatta lukuisia asuinalueita ympäri Suomen.

Arkkitehtuurin laadun koki moni heikoksi jo 1970-luvulla, jolloin myös rakentamisen tahti Suomessa oli jopa kansainvälisellä mittapuulla suuri.

”Rakennustaide-sanasta on tullut herja ja taiteellisista pyrkimyksistä häpeä”, kuvaili arkkitehtuurin tilaa **Juhani Pallasmaa** vuonna 1974 ”Arkkitehtuurin aatteet ja arki” -keskustelutilaisuudessa, jossa hänen lisäkseen puhuivat muun muassa **Maija Kairamo**, **Reima Pietilä** ja **Timo Penttilä**.

”Modernin arkkitehtuurin puolivuosisataisesta kehitystyöstä on jäänyt jäljelle vain tehokkuusrationalismi, jolla teknikot, liikemiehet ja poliitikot rakentavat selaista asuin ympäristöä, joka saman tien tuhoaa omat psykologiset ja biologiset edellytyksensä”, kirjoitti puolestaan **Kirmo Mikkola** keskustelutilaisuuden alustustekstissä.

Moniin kaupunginosiin kohdistuu nyt toisenlaisia paineita, sillä 1970-luvun rakennukset ovat laajasti saavuttaneet peruskorjausiän. Aikanaan joidenkin rakennusten tekniseksi iäksi arvioitiin

vain neljäkymmentä vuotta, minkä varjolla moni kohde halutaankin nyt purkaa. Mutta uhkaako 1970-luvun rakennuskantaa huono kunto vaiko tahriintunut maine?

Tätä ja muita arkkitehtuurin kentällä tänä päivänä puhuttavia kysymyksiä pohdittiin syyskuussa Helsinki Design Weekin yhteydessä Vuotalossa järjestetyssä Arkkitehtuurimuseon, Arkkitehti-lehden ja Docomomon Debatti-tapahtumassa, jossa **Saija Holménin**, **Petteri Kummalan** ja **Kristo Vesikansan** luotsaamina keskustelivat **Jyrki Tarpio**, **Tapani Mustonen**, **Juha Vuorinen**, **Selina Anttinen**, **Matti Jänkälä** ja **Antti Nousjoki** sekä Architectural Democracy -kollektiivin **Mark Linder** ja **Pedro Aibéo**.

Viisi vuosikymmentä aiemmin aikalaiset loivat synkän kuvan arkkitehtuurin tilasta. Onko keskustelu tällä kertaa toiveikkaampaa?

TEHOKKUUSTAVOITTEIDEN VARJOSSA

”Hyvin vähän tulee vastaan sellaisia rakennuksia, jotka eivät olisi korjattavissa”, totesi korjausrakentamisen parissa työskentelevä Tapani Mustonen.

”Modernin talotekniikan sovittaminen vanhoihin rakennuksiin on suunnittelukysymys. On halukysymys, puretaanko vai säilytetäänkö rakennus”, Mustonen

sanoi ja nosti esiin Helsingissä Mannerheimintie 14:ssä sijaitsevan 1960-luvun toimistorakennuksen, joka olisi ollut hänen mukaansa korjattavissa. ”Säilyttäminen olisi myös tuonut tilaajalle enemmän positiivista julkisuutta”, Mustonen huomautti.

Myös Jyrki Tarpio näkee vanhojen rakennusten korjaamisessa roimasti mahdollisuuksia.

”1970-luvun asuntorakentamista määrittelee kirjahyllyrunko, jossa kantavia väliseiniä on paljon. Nämä tilat ovat kuitenkin hyvin monikäyttöisiä ja helposti muutettavissa nykyisiin tarpeisiin.”

Väestö ikääntyy, joten väljemmät ja esteettömät asunnot tulevat tarpeeseen, Tarpio totesi.

Uhkana rakennusten säilymiselle keskustelijat näkivät niiden teknisen kunnon sijaan pikemminkin kaupunkisuunnittelussa vastaan tulevat tehokkuustavoitteet.

”

Hyvin vähän tulee vastaan sellaisia rakennuksia, jotka eivät olisi korjattavissa.

”Suurimmat ongelmat nousevat siitä, että 70-luvun tontit ovat äärimmäisen tehottomia. Tämän päivän tiiviiden tavoiteltu uhkaa pilata nämä vanhat miljööt”, Mustonen harmitteli.

Sama ongelma on tullut vastaan myös Selina Anttiselle.

”Kun korttelitehokkuus on liian korkea, vähiin jäävät palikat, joilla pystyisi tuomaan lisäarvoa ympäristöön.”

RADIKAALEJA IDEOITA

Keskustelutilaisuudessa kaikupohjaa saivat arkkitehtuurin uudenlaiset toimintatavat. Tarpion mukaan ”radikaalit ideat” ovat tervetulleita kehitettäessä olemassa olevia asuinalueita.

”Meillä voisi olla lähiöitä, joissa testattaisiin, mitä rakennuksista saisi irti esimerkiksi osapurkamisella. Katsotaan, mihin arkkitehdit ja rakennuttajat pystyvät”, Tarpio ehdottaa.

Matti Jänkälän mukaan kaikki taas eivät koe arkkitehtuurin peruskaavaa omakseen.

”Voitaisiin laajentaa arkkitehdin työnkuvaa ja näkemystä siitä, mikä on arkkitehtuuria. Onko esimerkiksi korjausrakentaminen tai rakennusten ylläpito arkkitehtuuria?” Jänkälä haastaa.

Myös syvällisempi ajattelutavan muutokset suhtautumisessamme arkkitehtuuri-

perintöön on Jänkälän mukaan tarpeen.

”Toivoisin, että oppisimme käyttämään olemassa olevaa rakennuskantaa ilman pakkoa ja säädöksiä. Kaikki, mikä on rakennettua, on rakennusperintöä, koska siihen alkaa rakentua ihmisten elämää ja sosiaalisia suhteita.”

Rakennusperinnön vaalimisen voisi-kin nähdä laajentuvan myös heille, jotka rakennuksia ja tiloja käyttävät – toisin sanoen paikallisille.

Helsingin Itä-Pasilassa ja Merihaassa, joihin nyt erityisesti kohdistuu kehityspaineita, paikalliset ovat pyrkineet osallistumaan alueiden kehittämisperiaatteiden laatimiseen. Todellista vuorovaikutusyhdytystä ei kuitenkaan ole koettu syntyneen asukkaiden sekä kaupungin ja kehityksestä vastaavien toimijoiden välille, huomautti Petteri Kummala.

Mark Linderin ja Pedro Aibéon mukaan uusia ideoita syntyisi tehokkaammin, jos kuuntelisimme paikallisia sekä sallisimme ihmisten tehdä kaupunkitilassa enemmän kokeiluja.

”Kun suunnittelemme ihan kaiken, ei jää enää tilaa innovaatioille”, Aibéo totesi ja mainitsi esimerkkinä Suvilahden skeittiparkin, jonka purkupäätöstä on ihmetelty Yhdysvalloissa asti. Aibéon ja Linderin mukaan tarvittaisiin ”kokeilemisen leikkikenttiä”.

Loppujen lopuksi rakentamisen suvantokausien voidaan nähdä pysäyttävän ajattelemaan. 1970-luvulla maailmaa riepotteli energiakriisi, jonka vaikutukset näkyivät Suomessakin: raakaöljyn hinnan moninkertaistuminen taltutti suomalaisen rakennustuotannon sen huippuvuosista vuoteen 1975 mennessä. Vuosikymmenen lopulla arkkitehtuuri oli jo saanut uuden ilmeen.

Poikkeuksellinen on ollut myös vuosi 2023. Koronakriisin jälkimaininkien ja Ukrainan sodan vuoksi inflaatio, korkojen nousu ja uusi energiakriisi ovat hydyttäneet sekä asuntokaupan että uudisrakentamisen. Samalla yhä kuumemmat kesäpäivät ja rajummat rankkasateet muistuttavat ilmastokriisin ajankohtaisuudesta. On siis hyvä aika kokoontua keskustelemaan siitä, onko arkkitehtuurin nykyinen suunta oikea. ●

Kirjoittaja on arkkitehti ja kuuluu kestävän arkkitehtuurin kysymyksiin keskittyvään You Tell Me -kollektiiviin.

Tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan optimointia

Rakentamisen alalla tarvitaan laajamittaisempaa optimointia, jotta löydetään tasapaino erilaisten, paikoin ristiriitaistenkin tavoitteiden välillä.

SINI SAARIMAA

Jokaisen tilan rakentamiseen ja lämmittämiseen tarvitaan resursseja sen koko elinkaaren ajan. Tämän vuoksi on pyrittävä

rakentamaan ainoastaan sellaisia tiloja, jotka vastaavat muuttuvaan ilmastoon ja joita voidaan käyttää aktiivisesti sekä nyt että sukupolvien vaihtuessa. Tämä vaatii kokonaisuuden optimointia, jonka haasteita kuvaan seuraavassa käyttäen esimerkkinä luonnonvalon kysymyksiä asuinkerrostaloissa.

Lokakuun alussa tarkastetussa väitöstutkimuksessani kehitin ja testasin tapaa tuottaa asteittain syventyvää asukaspreferenssitietoa, jota voidaan hyödyntää kaupunkiasumisen suunnittelussa ja kehittämisessä. Niin kuin odottaa saattoi, tutkimukseen osallistuneet asukkaat arvostivat tiloja, jotka joustavat eri tarpeisiin ja tilanteisiin. Tarkastelin aihetta käyden läpi kuuttakymmentä viime vuosien asuinkerrostalokohdetta ja niiden yli neljää tuhatta kerrostaloasuntoa.

Houkuttelevuuden toteutuminen asukkaan näkökulmasta tänään sekä tilamuunnosten mahdollisuuksien luominen tuleville sukupolville näyttävät vaativan asuinkerrostaloilta tiettyjä yhteisiä ominaisuuksia. Laaja vertailuaineisto osoitti, että asuntojen kehittäminen nykyistä joustavammiksi edellyttää viime vuosina yleistyneiden syvien runkomittojen muuttamista sellaisiksi, että luonnonvalo saavuttaa asunnon sisätilan tasaisemmin. Toisinaan tämä vaati ainoastaan ikkunan vähäistä siirtämistä

tai muutosta asunnon mittasuhteisiin, mutta joskus jopa kokonaan erilaista rakennustyyppiä.

Kiehtovaa on, että asukkaat mainitsivat ja arvostivat haastatteluissa laajasti monia luonnonvalon tasaisuuteen liittyviä teemoja. Tasaisempi luonnonvalaistus liittyy esimerkiksi sisä- ja ulkotilojen jatkumoiden korostamiseen sekä läpituuletuksen ja hyvän luonnonvalaistuksen mahdollisuuksiin. Viihtyisyyden kannalta erityisen tärkeänä piirteenä pidettiin ikkunaa ruokailutilan yhteydessä.

Hyvä luonnonvalaistus on yhteydessä myös laajempaan tilalliseen läpäisevyyteen, eli tilasta avautuviin useampiin ikkunoihin. Tämän on puolestaan osoitettu liittyvän koettuun avaruuden tuntuun, joka oli niin ikään asukkaiden arvostama ominaisuus. Jotkut tutkimukseen osallistuneista asukkaista mainitsivat useiden ikkunoiden läsnäolon lisäävän tilan tuntua. Aiempien tutkimusten mukaan riittävä luonnonvalo edistää myös asukkaan terveyttä monin tavoin: se vaikuttaa esimerkiksi unirytmiiin, mielialaan ja stressin vähenemiseen.

Aistikokemukset asukkaat näkivät olennaisena osana asumisen laatua, ja epäonnistuneiden teknisten ratkaisujen aiheuttamat tuntemukset mainittiin usein negatiivisesti. Kun asukkaat jakoi- vat mielipiteitään ihanteellisesta tulevaisuuden asuinkerrostalostaan, tällaiset teemat eivät kuitenkaan olleet läsnä, mikä viittaa luottamukseen hyvin toimivasta tekniikasta uusissa asuinkerrostaloissa. Poikkeuksena tähän asukkaat mainitsivat toistuvasti mahdollisuuden läpituuleutukseen.

Ekologisen kestävyysnäkökulmasta tasaiseen luonnonvalaistukseen liittyvä läpituuleutettavuus voi olla tulevaisuudessa yhä merkittävämpää myös ilmastomuutoksen ja yleistyvien helleaaltojen vuoksi, vaikka uudisrakentamisessa yleisesti käytettyjen ilmanvaihtoratkaisuiden takia ei tuulettamista muutoin tarvittaisikaan. Toisaalta luonnonvalo vähentää tarvetta keinotekoiselle valaistukselle päivän aikana, mikä voi vähentää rakennuksen kokonaisenergiankulutusta ja siten hiilijalanjälkeä. Kapeammat rakennusrungot johtavat kuitenkin korkeampiin rakentamisen aikaisiin kustannuksiin ja todennäköisesti korkeampiin käyttökustannuksiin muun muassa lämmönmenetyksen lisääntyessä, ellei kompensoivia toimenpiteitä toteuteta.

Edellä esitetyt ovat vain esimerkkejä siitä, miten monia ja ristiriitaisiakin näkökulmia liittyy yhteen rakennetun ympäristön ominaisuuteen eli luonnonvaloisuuteen. Nyt kun useista kestävyysaiheista kertyy yhä enemmän tietoa, on alalla huomiota suunnattava kokonaisvaltaisesti optimoitujen ratkaisujen kehittämiseen. Tähän saakka keskustelun ilmatilaa ovat hallinneet energiaoptimointi ja rakenteiden optimointi. Kokonaisuuden optimoinnissa on kuitenkin huomioitava teknisen ja ekologisen kestävyysnäkemyksen ohella tämän päivän käyttäjien viihtyisyys ja tulevien sukupolvien osallisuus.

Elämme aikaa, jossa sekä planeettamme että yhteiskuntamme kohtaavat ennennäkemättömiä haasteita, joiden ratkaisussa kiinteistö- ja rakennusala on avainasemassa. Yksi vaikuttava muutos alalla on vastuullisuuden kasvava paino-

”

On pyrittävä rakentamaan ainoastaan sellaisia tiloja, jotka vastaavat muuttuvaan ilmastoon ja joita voidaan käyttää sukupolvien vaihtuessa.

arvo, niin alan toimijoiden kuin rahoittajien keskuudessa. Organisaatioissa ympäri maailman on jo vakiintunut ymmärrys vastuullisuustyön kolmesta keskeisestä osa-alueesta: ympäristö- vastuusta, sosiaalisesta vastuusta sekä hyvän hallinnon edistämisestä. Näiden osa-alueiden huomioiminen yhdessä ja samanaikaisesti on tavoiteltavaa.

Useissa rakennusalan yrityksissä vastuullisuuteen ja sen raportointiin liittyvät

käytännöt ovat vielä uusia. Kun sitoutuminen vastuullisuuteen lisääntyy ja siihen liittyvä aktiivinen viestintä kasvaa, voi aiheen merkitys korostua entisestään myös erillisinä nähtyjä laatu- ja kestävyystavoitteita yhdistävänä voimana. ●

Kirjoittaja on arkkitehti ja työskentelee Rakennustietosäätiössä innovaatio- toiminnan tutkimusjohtajana.

Pienoismallitoimisto HELIÖVAARA
www.jaakkoheliovaara.fi
050 4337 499
CNC-työstöt, 3D-tulostus

TILITOIMISTO A-PALVELU OY

www.apalvelu.fi
+358 10 336 6030
tilitoimisto@apalvelu.fi

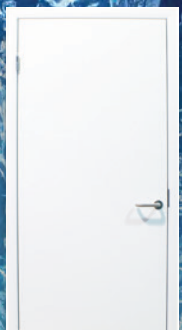
Kun ovelta vaaditaan mahdottomia

www.lamidoors.com

MUOVILAMI OY

Hygieenisia sekä kemikaalin
sietokyvyltään lyömättömiä
LAMI-ovia yli 50 vuoden
kokemuksella ja ammattitaidolla!

Töissä hyvien tyyppien kanssa

Luo arkkitehdit on yksi harvoista naisten perustamista arkkitehtitoimistoista Suomessa. Toimiston osakas Riikka Kuittinen korostaa esikuvien merkitystä ja toivoo, että arkkitehtuurin all male -paneelit jäisivät jo historiaan.

Teksti ANNI VARIS

”

2000-luvun alussa toimistojen vetäjät, joita luennoille kutsuttiin puhumaan, olivat aina miehiä.

Arkkitehti **Riikka Kuittisella** on takanaan poikkeuksellinen työviikko. Luo arkkitehdit -toimisto, jonka osakas Kuittinen on, suunnittelee Kiihtelysvaaran tuhopoltetun 1700-luvun kirkon tilalle uuden rakennuksen. Haastattelua edeltävällä viikolla syyskuun alussa muurattiin kirkon peruskivi.

”Vastaavia yleisötilaisuuksia järjestään nykyään tosi harvoin”, projektissa pääsuunnittelijana toimiva Kuittinen kertoo.

Hanke on Kuittiselle erityinen myös siksi, että hän on itse kotoisin Joensuun suunnalta, Enosta. Nykyään Kuittinen asuu Oulussa, missä hän opiskeli arkkitehdiksi. Sitä ennen hän oli opiskellut alaa vuoden Itävallassa.

Arkkitehtuurin opiskelu Wienin yliopistossa oli hyvin erilaista kuin Suomessa, sanoo Kuittinen.

”Kaikki hakijat otettiin sisään, mutta jos kurseja ei päässyt läpi, karsiutui ulos joukosta.”

Palattuaan Suomeen vuonna 2000 Kuittinen aloitti opinnot Oulussa. Opinnot ohella hän työskenteli Archeuksella, missä hän jatkoi myös valmistuttuaan vuonna 2007. Toimisto tunnetaan nykyään nimellä Pave arkkitehdit.

”Pidin työstä tosi paljon. Sain kivoja suunnittelutehtäviä heti alkuun ja toimin valmistuttuani projektiarkkitehtina”, Kuittinen muistelee.

Myöhemmin Kuittinen jatkoi suunnittelua omalla toiminimellä, minkä lisäksi hän opetti Oulun yliopistolla rakennussuunnittelua ja kirjoitti aktiivisesti asuntoarkkitehtuurista muun muassa Helsingin Sanomiin.

TEKNIKAN akateemisten tuoreen työmarkkinatutkimuksen mukaan yli kuusikymmentä prosenttia Suomessa työskentelevistä arkkitehteista on naisia. Naisten perustamia toimistoja on kuitenkin vain vähän.

Kuittisen yhdessä **Virve Väisäsen** ja **Miia Mäkisen** kanssa vuonna 2014 perustama Luo arkkitehdit on niistä yksi. Naiset ystävystyivät yliopistolla, missä he olivat samaan aikaan opetustehtävissä. Toimiston osakkaana on nykyään lisäksi **Mikko Kämäräinen**.

”On tosi tärkeää löytää hyvät tyypit, joiden kanssa toimiston voi perustaa”, Kuittinen sanoo.

”Ajattelen, että vaikka yksittäinen ihminen olisi kuinka taitava, innokas ja lujatahtoinen tahansa, niin ammatissa kehittymiseen ja eteenpäin pääsemiseen tarvitaan aina muita ihmisiä. Niin vertaistia kuin meritoituneempiakin.”

Kuittinen korostaa esimerkkien tärkeyttä ja toivoo, että esikuvia ja ammatillisia mahdollisuuksia tarjottaisiin ammatikunnalle monipuolisesti. Esimerkiksi arkkitehtuurikilpailujen järjestäjät käyttävät suurta valtaa päättäessään, keitä kutsutaan osallistujiksi ja tuomareiksi.

”Siihen aikaan kun itse opiskelin, toimistojen vetäjät, joita luennoille kutsuttiin puhumaan, olivat aina miehiä. Siihen luultavasti vaikutti, että professorit itsekin olivat miehiä.”

Kuittisen mielestä yliopistojen tulisi tietoisesti pyrkiä siihen, että noin puolet vierailijaluennoitsijoista olisi naisia.

”Toivoisin, että all male ja all Helsinki -paneeleista pyritäisiin ainakin Safan ja yliopistojen toiminnassa pääsemään eteenpäin”, Kuittinen sanoo. ”Ehkä näin onkin jo tapahtunut tai tapahtumassa.”

LUO arkkitehteilla on 15 työntekijää, joista lähes kaikki ovat Oulussa, mutta toimistolla on työntekijät myös Helsingissä ja Kokkolassa. Taloudellisen tilanteen takia osa työntekijöistä on tällä hetkellä lomautettuna.

”Suhdanteen vaikutukset näkyvät varmasti kaikissa toimistoissa, jotka tekevät asutusuunnittelua”, Kuittinen sanoo.

”Eihän se ole mukavaa, sillä meillä on täällä tosi hyvä porukka ja haluaisin pystyä työllistämään kaikki. Mutta ehkä tilanne täytyy nähdä myös mahdollisuutena: moneen vuoteen meillä ei ole ollut aikaa tehdä yleisiä kisoja kuten nyt.”

Toimiston suunnittelufilosofiaan kuuluu, että paikka jätetään paremmaksi kuin mitä se lähtökohtaisesti oli.

”Kontrastin sijaan pyrimme ratkaisuihin, jotka täydentävät ja eheyttävät paikkaa niin, että uudella rakennuksella on kuitenkin oma luonne”, Kuittinen kuvailee.

Kestävän rakentamisen näkökulmia pyritään tuomaan toimiston hankkeisiin aina mahdollisuuksien mukaan. Kuittinen nostaa esimerkiksi Kiihtelysvaaran kirkon, jonka suunnittelussa tavoitteena on saada uusi rakennus kestämaan yhtä kauan kuin 1700-luvulla rakennettu edeltäjänsäkin.

”Meidän on alana väistämätöntä pohdittava pitkäaikaista kestävyyttä. Tosi monet kysymykset kulminoituvat lopulta siihen, että rakennusten pitäisi olla kestäviä ja korjattavia.” ●

Riikka Kuittinen on Safan liittovaltuuston jäsen. Siellä on päässyt näkemään, miten vahva verkosto Safa parhaimmillaan on, Kuittinen sanoo. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakentamislain uudistus kokosi yhteen valtavan vapaaehtoisten työpanoksen. Kuittinen kuvattiin Luo-arkkitehtien suunnitteleman Valjaskorttelin edustalla Oulussa.

Kuusi kulmaa taidetta

Arkkitehdin ja kuvataiteilijan 30-vuotisen yhteistyön tuloksena syntyi kuusikulmainen puutalo, joka on täynnä taidetta.

Turun Hirvensaloon keväällä valmistunut kaksikerroksinen omakotitalo Kuusi-o on kuvataiteilija **Jan-Erik Anderssonin** ja arkkitehti **Erkki Pitkärannan** yhteinen projekti. Puutalossa on 74 neliötä asumispinta-alaa ja kaikkia ulkoseiniä koristavat nykytaiteilijoiden veistokset.

Erkki Pitkäranta: ”Olemme tehneet yhteisiä projekteja Jan-Erik Anderssonin kanssa jo kolmekymmentä vuotta. Molempien käsitykset sekä taiteesta että arkkitehtuurista ovat varmasti muuttuneet yhteistyömme aikana.

Edellisestä projektistamme, Life on a Leafista eli Lehtitalosta, jossa Andersson asui puolisonsa **Marjo Malinin** kanssa Turussa, tuli residenssitalo ja he tarvitsivat uuden paikan asua. Anderssonin ajatuksena oli, että Lehtitalon läheisyyteen rakennettaisiin pieni omakotitalo.

Suunnittelu lähti liikkeelle perusmuodosta, johon asunto sijoitetaan. Idea oli sama kuin Lehtitalossa, joka ylhäältä katsottuna muistuttaa puunlehteä. Tässä projektissa talon muodoksi valikoitui kuusikulmio. Siihen voi luoda jännittäviä tiloja, joita ei synny suorakulmaisessa rakentamisessa.

Perustuksia ja sokkelia lukuun ottamatta kaikki Kuusi-o-talossa on puuta. Valitsimme materiaalin muun muassa sen ekologisuuden takia. Puurakennus toimii hiilivarastona, minkä lisäksi se on hyvä kosteusteknisesti ja akustiikan kannalta.

Lehtitalon keskilinja osuu Turun linnan torniin ja Kuusio-o-talo sijoittuu samalle suoralle, tien viereen kallion päälle, ikään kuin pisteenä i:n päälle. Kalliossa oli sattumalta jo valmiina hyvä lovi, johon saatiin kaikki tarpeelliset johdot, eikä kalliota tarvinnut louhia.

Yhteistyö Anderssonin kanssa on jatkuvaa keskustelua. Monet ovat kysyneet, taistelemmeko esteettisistä kysymyksistä, mutta todellisuudessa innostumme ideoista yhdessä ja katsomme mihin ne johtavat. Jos edessä on umpikuja, palaamme alkuun ja lähdemme toiseen suuntaan.

Arkkitehtina osuuteeni projektissa kuului talon mittamaailman hahmottelu, rakentamisen tekniikka ja rakennusmääräykset. Taiteilija keskittyi pintoihin ja muotoihin. Sisätilojen suunnittelussa

KUVAT JAN-ERIK ANDERSSON

varmistin reitit ja katsoin esimerkiksi, että ovien aukeamiset ovat mahdollisia.

Huomasin jo ensimmäisissä yhteisissä projekteissamme, että suunnitelmasta kannattaa tehdä pienoismalli keskustelujen pohjaksi. Kuusi-o-talo on niin pieni, että teimme sen pohjakaavat pihalle rimoilla ja kokeilimme suoraan, miten seinät ja kalusteet asettuisivat suunnitelmaan.

Projektissa oli mukana myös kuusi muuta taiteilijaa. Heille sanottiin, että talossa on kuusi kulmaa, tehkää siihen, niin katsotaan mitä syntyy. Periaate oli, että heitä ei ohjata.

Tärkeintä projektissa oli pitää kustannukset hallinnassa. Kun on kysymys yksityisen henkilön talosta, eikä käytössä ole pohjattomia resursseja, niin raamit täytyy pitää tiukkana. Esimerkiksi jo sillä, katkaistaanko katu, kun viemärit ja vesijohdot tuodaan tontille, on kustannusten kannalta iso merkitys.

Suurin yllätys projektissa oli rakennusluvan käsittelyaika. Viime aikoina lupakäsittelyt ovat olleet todella pitkiä ja meni melkein vuosi, ennen kuin saimme rakennusluvan. Onneksi rungon urakoitsija oli ystävällinen ja odotti, että pääsimme aloittamaan rakentamisen.

Onnistumisena pidän sitä, että budjetissa pysyttiin ja talo saatiin valmiiksi. Olen tyytyväinen kokonaisuuteen ja siihen, miten talo istuu luontoon. Pihan suunnitteli brittiläinen maataitelija **Trudi Entwistle**, joka liitti kaksi taloa hienosti yhteen. Anderssonin aiempi projekti, Sipulisauna, asettuu niiden väliin kauniisti.

Olemme saaneet talosta pelkästään myönteistä palautetta. Kun yksityishenkilö tekee itselleen taloa, niin esimerkiksi värivalinnat voivat olla hyvin persoonallisia. Arkkitehdista on ollut tosi kiinnostavaa ja hauskaa katsoa arkkitehtuuria aivan toisenlaisista lähtökohdista.

Ensimmäinen projektini Anderssonin kanssa oli Sol-siivouspalveluiden pääkonttorin suunnitelma 1990-luvulla. Sen värikäs pienoismalli innosti Helsingin kaupungin virkamiehetkin puhumaan lapsuudestaan. Ajattelen, että suunnittelijan ei pidä kieltää leikkivää lasta itsessään.”

Erkki Pitkäranta suunnittelee tällä hetkellä leikkimökkiä lapsenlapsilleen.

ANNI VARIS

Kuusi-o-talo on kunnianosoitus kuuselle ja viittaus luonnosta löytyvään muotoon, kuusioon, joka on myös talon pohjakaavan muoto. Talon taideteosten tekijöille annettiin vapaat kädet. Ylimmässä kuvassa talon terassilla Trudi Entwistlen suunnittelemat Uima-
portaavat odottavat merenpinnan nousua. Alimmassa kuvassa Kimmo Schroderuksen teos Marjo.

ELPAC KALUSTEET

Dessau penkit

Dessau 1 L

Dessau 4

Penkkejä saatavilla myös käsinojin ja seniorikorkeuksin.

Dessau 3 M

kalusteet.elpac.fi

010 219 0716 | kalusteet@elpac.fi

Vaikuttavien tilakokemusten arkkitehtuuria

Turun Sibeliuksen museon brutalismi-näyttely saa pohtimaan suuntauksen roolia laajemmin osana suomalaista modernismia.

Brutalismi Suomessa -näyttely on esillä Woldemar Baeckmanin suunnittelemassa Sibeliuksen museossa Turussa.

Woldemar Baeckmanin suunnittelema Sibeliuksen museo on osa suomalaisen modernismin kaanonin, mutta sen sopivuudesta Turun historialliseen kaupunkikuvaan on kiistelty siitä lähtien kun rakennus valmistui vuonna 1968. Tämä jännite kuvaa suomalaisen brutalismin vastaanottoa laajemminkin, joten museo tuntuu luonteelta paikalta tietokirjailija **Mikko Laaksosen** kuratoimalle näyttelylle *Rakas vihattu betoni – Brutalismi Suomessa*.

Näyttelyyn on valittu suomalaista brutalismia edustavia kohteita kirkkoista kouluihin, kasarmeista kirjastoihin. Varsinaisia yllätyksiä valintoihin ei sisälly. Mukana on **Aarno Ruusuvuoren** ikonisten kirkkojen ja Roihuvuoren koulun ohella muun muassa **Viljo Revellin** Vatalan kappeli, **Pekka Pitkäsen** Pyhän Ristin kappeli, **Erkki Elomaan** Järvenpään kirkko, **Reima** ja **Raili Pietilän** Dipoli, **Osmo Lapon** Vekaranjärven varuskuntakeskus, **Marjatta** ja **Martti Jaatisen** Oulun kaupunginteatteri ja -kirjasto sekä **Timo** ja **Tuomo Suomalaisen** Mesikämmen ja muita korpilotteja.

Suomessa brutalismi on tarkoittanut ennen kaikkea paljasta betonipintaa (*béton brut*) suosivaa suunnittelua **Le Corbusierin** oppien mukaisesti. Sen sijaan esimerkiksi **Reyner Banhamin** tulkinnoilla brutalismista yhteiskuntapolitiittisena projektina ei meillä ole ollut vastaavaa vaikutusta kuin esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Brutalismi onkin

tarkoittanut Suomessa tavanomaisesta poikkeavaa, erityisen vaikuttavien ja jopa pyhien tilakokemusten arkkitehtuuria.

Ilahduttavasti näyttely kuitenkin liittää asuntoarkkitehtuurin osaksi suomalaisen brutalismin kaanonin. Vaikka suuntausta ei ole Suomessa mielletty yhtä läheisesti osaksi julkista asuntotuotantoa kuin monessa muussa maassa, löytyy meiltä muitakin asuntokohteita kuin vakiokuvastona toimiva **Peter Bieberin**, **Arvi Ilosen** ja **Sulo Savolaisen** Merihaka. Näyttely nostaa esiin esimerkiksi **Tuula** ja **Jonathan Flemmingin** sekä **Eskon Kahrin** suunnitteleman As Oy Antellinpuiston Vaasassa sekä Kuopion kaupungin rakennuttaman Lohkaretie 3:n, jonka arkkitehtuurista vastasi **Esa Malmivaara**.

Toinen kiinnostava näyttelyn avaama teema on kansallisen ja kansainvälisen suhde. Laaksosen mukaan Pyhän Ristin kappeli oli merkittävä opintomatkan kohde muun muassa nuorelle **Tadao Andolle**. Tätä kautta aukeaa kiinnostava kysymys siitä, miten brutalismi mukautui suomalaisen arkkitehtuurin paikassidonnaisuuteen. Brutalismin suhdetta luontoon voi tarkastella kansainvälisesti kiinnostavalla tavalla myös Dipolin ja erityisesti korpilotteiden kautta.

Näyttely saa myös pohtimaan, onko polarisoiva kaunotar vai hirviö -vastakainasettelu aina osuvin tapa lähestyä brutalismia. Suuntauksen uusi kansainvälinen arvostus johtuu paljolti

sosiaalisesta mediasta, jonka keskustelulogiikan vuoksi se kääntyy helposti melko yksipuoliseksi ilmiöksi – samalla tavalla kuin käänteisesti brutalismin vastustaminenkin.

Voi myös miettiä, viekö puhe betonin rujoista kauneudesta tai keskittyminen korostetun ”brutaaleihin” monumentaalisiin rakenteisiin brutalismia itse asiassa liian erilleen modernismin laajemmasta kehityskulusta. Mitä brutalismin laajemmalle arvottamiselle ja kokonaisuuden ymmärtämiselle käy, jos algoritmit tuottavat brutalismin kaanonin ensisijaisesti vain niistä rakennuksista, jotka ovat maantieteellisesti helposti vierailtavissa ja siten valokuvattavissa, samalla kun Pieksämäellä sijaitsevan hotellin Savon solmun kaltaiset rakennukset rapistuvat unohtuneena syrjemmällä?

Ja jos uudessa some-brutalismissa on kyse korostetusti vain paljaista betonipinnoista tai veistoksellisista muodoista, vaarana voi olla, että unohdamme yleisilmeeltään vaatimattomammat brutalistiset rakennukset, kuten purkutuomion saaneen Pallivahan kirkon Turussa.

ALEKSI LOHTAJA

Arviossa on käytetty lähteenä myös 22.9.2023 järjestetyn Brutalismi-seminaarin puheenvuoroja.

Rakas vihattu betoni – Brutalismi Suomessa -näyttely Sibeliuksen museossa 7.1.2024 asti.

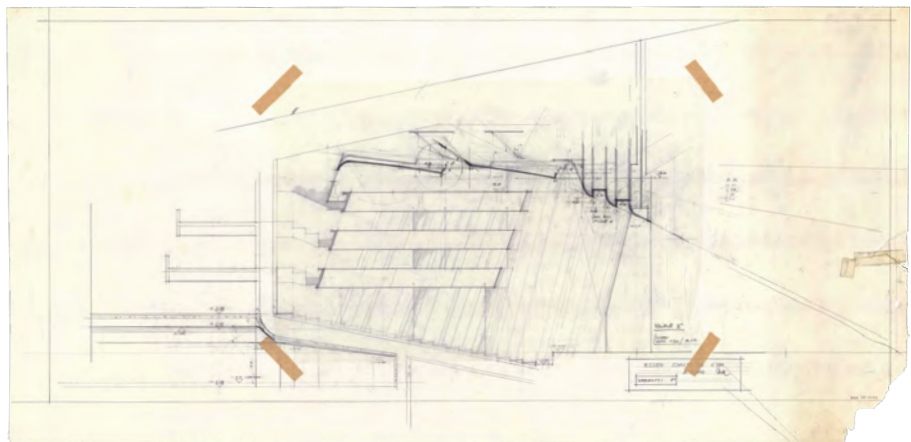
Aallon piirustuksia Berliinissä

Alvar Aallon toimisto suunnitteli Saksaan useita projekteja. Nyt niiden alkuperäispiirroksiin voi tutustua näyttelyssä Berliinissä.

Toisen maailmansodan jälkeen saksaa sujuvasti puhuva ja seurallinen **Alvar Aalto** oli miellellään nähty vieras Saksan liittotasavallassa. Hän suunnitteli Länsi-Saksaan yhteensä 14 projektia, joista kuusi pystyttiin toteuttamaan. Berliinissä toimiva Tchoban-säätiö on koonnut näiden Saksan projektien alkuperäispiirroksista näyttelyn säätiön perustajan, arkkitehti **Sergei Tchobanin** suunnittelemaan museorakennukseen.

Ensimmäinen kuudesta Saksassa toteutetuista projekteista oli asuinkerrostalo Berliinin kansainväliseen rakennusnäyttelyyn vuonna 1957. Sitä seurasi korkeampi asuinkerrostalo Bremeniin. Aallon toimistolla oli paljon työtä Wolfsburgissa, jossa rakennettiin kulttuurikeskus ja kaksi kirkkorakennusta seurakuntataloineen. Aallon kuoleman jälkeen valmistui hänen toisen vaimonsa **Elissa Aallon** johtamana Essenin oopperatalo vuonna 1988.

Tchobanin säätiön arkkitehtuuripiirustusmuseossa voi tutustua piirrosten avulla myös Aallon toteutumattomiin Saksan projekteihin: Marlin kaupungintaloon, Leverkusenin kulttuurikeskukseen, Wolfsburgin kaupunginkeskuksen suunnitelmaan ja teatteriin, Hampurin British Petroleum-rakennukseen, Castrop-Rauxelin kaupunginkeskukseen, Darmstadtin ostoskeskukseen ja viimeksi Frankfurt am Mainin pankkirakennus-suunnitelmaan, joka nyt on ensimmäistä kertaa yleisölle näytteillä.

Essenin oopperatalo ja musiikkiteatteri on yksi Alvar Aallon toimiston Länsi-Saksaan suunnittelemissa projekteista, jonka alkuperäispiirroksia on esillä Tchobanin säätiön arkkitehtuuripiirustusmuseossa Berliinissä.

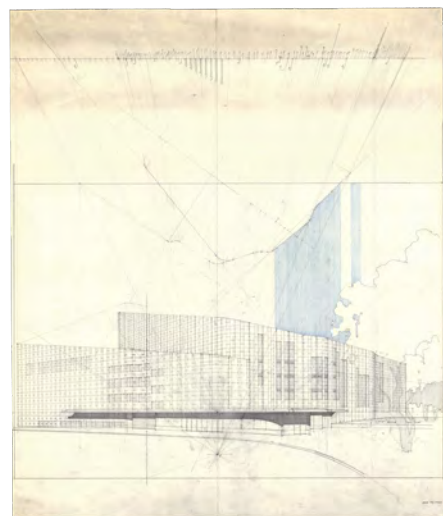
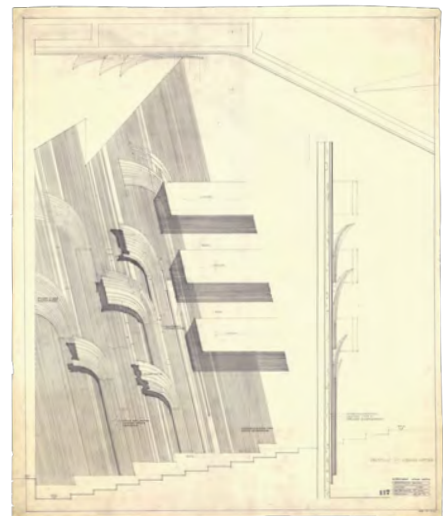
Luonnoksia ja piirroksia ei esitetä näyttelyssä kronologisesti, vaan kuraattorit ovat koonneet työt neljään eri ryhmään: ”Standardisoinnin inhimillistäminen”, ”Luonnon ja kaupungin topografia”, ”Identiteetin projisointi” ja ”Pyhyiden rajat”. Identiteetti oli tärkeä asia Saksan arkkitehtuurissa natsien hirmuvallan kukistumisen jälkeen, samoin kuin se, miten kirkkoarkkitehtuuria voitaisiin entistä enemmän avata maallisille toiminnoille.

Näyttelyn kuraattoreina toimivat **Sofia Singler** Cambridgen yliopistosta, **Timo Riekkö** Alvar Aalto-säätiöstä sekä **Nadejda Bartels**, joka on arkkitehtuuripiirustusmuseon nykyinen johtaja. Kahdessa salissa ja kahdessa kerroksessa pidettävän näyttelyn designin on suunnitellut Anna Andrich Studio.

Näyttelyn yhteydessä on julkaistu myös saksan- ja englanninkielinen katalogi, joka sisältää käytännöllisesti katsoen kaikki Berliinin näyttelyssä esitellyt Aallon ja hänen toimistonsa tekemät 73 alkuperäispiirrosta.

MARKKU RAINER PELTONEN

Alvar Aalto in Deutschland: Gezeichnete Moderne – Drawing Modernism -näyttely on avoinna Tchobanin säätiön arkkitehtuuripiirustusmuseossa Berliinissä 14. tammikuuta 2024 asti.

Uusliberalismin esteettiset puitteet

Arkkitehtitutkija Helena Mattsson kuvaa teoksessaan, miten sosiaali-demokraattisen valtaideologian vaihtuminen finanssivetoiseen politiikkaan vaikutti arkkitehtuuriin Ruotsissa – ja millainen rooli arkkitehtuurilla muutoksessa oli.

Pitkän linjan ruotsalainen arkkitehtitutkija **Helena Mattsson** tarkastelee uusimmassa teoksessaan *Architecture and Retrenchment* kansankoti-ideologian murrosta kohti taloudellista liberalismia ja markkinavetoista asuntopolitiikkaa.

Mattsson nostaa esiin kuusi teemaa ajanjaksolta 1968–1994. Lähtölaukauksena ideologiselle suunnanmuutokselle toimi Moderna Museetissa Euroopan hulluna vuonna 1968 järjestetty *Modellen*-näytely. Esimerkkilähiön Skärholmenin kotirouvien protesti peruselintarvikkeiden kohonneita hintoja vastaan yllätti poliitikot vuonna 1972. Yhteisöllisten asumiskollektiivien kokeilujen elinkaarta tarkastellaan vuodesta 1935 vuoteen 1994. Kolme muuta kohdeanalyysiä koskevat Globenin toteutusta vuosina 1982–89, Tukholman Södra Stationin postmodernistista asuinalueetta 1981–87 sekä Tenstan lähiöuudistusta 1985–1994.

Tapausanalyysien avulla Mattsson haluaa osoittaa, miten sosiaalidemokraattisen valtaideologian vaihtuminen finanssivetoiseen ja kansalaisten omaan aktiivisuuteen kannustavaan politiikkaan ruokki myös arkkitehtuuria – tai päinvastoin.

Yhtäläisyyksistä huolimatta Pohjoismaiden asuntopolitiikassa on selkeitä eroja, ja Ruotsissa se on pysynyt vuosikymmenestä toiseen keskeisempänä kysymyksenä kuin Suomessa. Kansankoti-ideologian yhtenä tavoitteena oli taata jokaiselle kansalaiselle kohtuuhintainen ja kelvollinen asunto. Lähiympäristö jätettiin vähemmälle huomiolle.

Korporatistinen järjestelmä, jossa valtiovalta ja ammattiyhdistysliike kietoutuivat monin säikein toisiinsa, oli toisaalta tehokas, mutta johti toisaalta suhteellisen vivahteettomaan yhdyskuntasuunnitteluun ja arkkitehtuuriin.

HELENA Mattsson kuvaa kouriintuntuvasti, kuinka 1960-luvun loppuvuosina hyvinvointivaltiota kritisoivat sekä poliittinen oikeisto että vasemmisto.

Vasemmisto halusi suurempaa tasa-arvoa ja suoraa demokratiaa – Pariisin kevään 1968 hengessä – ja oikeisto vaati yksilöllistä valinnanvapautta. Ideologinen kamppailu kesti pitkään.

Kiista ratkesi talouspolitiikan toimenpitein, kun Ruotsi vapautti luotonannon 21.11.1985. Mattsson pitää päivämäärää Ruotsin kansantalouden kannalta tärkeimpänä toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Uusliberalismin opit päästettiin valloilleen.

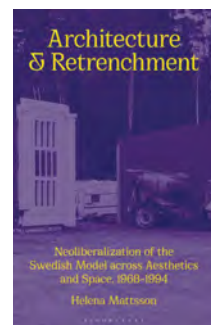
Mattssonin teesinä on, että arkkitehteillä oli prosessissa, jos ei ratkaiseva, niin myötävaikuttava rooli. Lainahanojen auettua alkoi hillitön kiinteistökeinottelu, jossa arkkitehtien roolina oli synnyttää myyviä mielikuvia. Asuntojen toimivuus jäi taka-alalle. Buumi päättyi talouskaaokseen vuonna 1991, kun Ruotsin keskuspankki nosti hetkellisesti ohjauksen viiteensataan prosenttiin.

Mikä oli kaiken lopputulos? Helena Mattsson toteaa hieman alistuneen oloisesti, että Ruotsista on kehittynyt 2000-luvulla jyrkkenevien tuloerojen maa. Yhteisöllisyydestä on tullut keino siirtää aiemmin valtion ja kuntien vastuulla olleita sosiaalisen hyvinvoinnin toimia kansalaisten itsensä hoidettaviksi. Bostadsrätt-systeemi on luonut kasvupaikkakunnille pimeät markkinat.

Kaupunkisuunnittelu nähdään mahdollisuutena kasvattaa kiinteistöjen jälleenmyyntiarvoa. Lyhyesti sanottuna, kansankodista on tullut tietoisesti tuloeroihin kannustava yhteiskunta. Arkkitehtuurin tehtävänä on luoda muutokselle esteettisesti puhuttelevat puitteet.

Kirjan hieman monimerkityksinen otsikkosana *retrenchment* tarkoittaa paitsi sotilaallista suojaavallisuutta myös supistamista ja alasajoa. Uusliberalismi on tuonut arkkitehtuurille uuden sisällön ja uuden puolustuslinjan.

LAURI JÄÄSKELÄINEN

Helena Mattsson: *Architecture & Retrenchment. Neoliberalization of the Swedish Model across Aesthetics and Space, 1968–1994.* Bloomsbury 2023.

”

Lainahanojen auettua alkoi hillitön kiinteistökeinottelu, jossa arkkitehtien roolina oli synnyttää myyviä mielikuvia.

safa.fi/kilpailut

ARKKITEHTUURI- KILPAILUT

Yleiset kilpailut

19.4.2023 – **24.11.2023**
4.9.2023 – **16.1.2024**
30.11.2023 – 8.3.2024

Lepuski 2.0: Leppävaaran keskus, 2. vaihe
Turun historian ja tulevaisuuden museo
Meri-Rastilan korttelitalo, 1. vaihe

Sisään jätetyt yleiset kilpailut

3.4.2023 – 5.6.2023
27.3.2023 – 30.7.2023

Kotkan kaupungintalo 2.0
Europan 17

Kutsukilpailut

19.6.2023 – 30.9.2023
22.9.2023 – **14.2.2024**
2024

Kouvolan teatterin peruskorjaus ja laajennus
Nihdin asuinkorttelin 10672 tontit 3 & 4
Malmin uusi sairaala, 2. vaihe

Muut

talvi 2023 – 24

Riihimäen Jokipuiston aloituskortteli,
tontinluovutuskilpailu

Harkitsetko kilpailun järjestämistä?

Tutustu tilaajille suunnattuun verkkosivuun
osoitteessa ***arkkitehtuurikilpailut.fi***

Enemmän kysymyksiä kuin vastauksia

Luonnon monimuotoisuus jatkuu Safan vuoden teemana myös ensi vuonna. Aiheena se on vaativa: olemme vaihtaneet asemamme valistajasta ja tekijästä ennakkoluulottomasti oppijaksi ja etsijäksi, kirjoittaa Safan puheenjohtaja Asko Takala.

Syksyn saapuminen näyttää siirtyvän vuosi vuodelta myöhäisemmäksi. Ilmastonmuutoksen myötä vielä syyskuussa jatkuvat lämpimät ilmat ja viikot tuuditavat helposti valheelliseen muuttumattomuuden tunteeseen, mutta kalenterin mukaan elämme kuitenkin jo vuoden 2023 viimeistä neljänestä. Viimeistään nyt on Safan vuoden teeman, luonnon monimuotoisuuden, väliarviointin paikka.

Safa on vuosittain valinnut toimintaa ohjaamaan ja terävöittämään ajankohtaisen tai sellaiseksi toivotun teeman. Parhaimmillaan teema kantaa vuottaan pidemmälle ja laajenee kauas Safan ulkopuolelle.

Asumisen teemavuonna 2020 kiihtynyt keskustelu asumisen laadusta jatkuu ja vaikuttaa edelleen, muun muassa Rakennustiedon juuri julkaisemassa asuntojen kestävästä tilallisen laadun tavoitteiden asettelua ja arviointia tukevassa RT-kortissa. Vuoden 2021 teemana oli puolestaan korjaaminen. Rakennusten ja asenteiden korjaaminen jatkui saman teeman alla seuraavana vuonna, eikä keskustelu ole millään tavoin hiljenemässä, päinvastoin.

Vuoden 2023 teeman arvioinnin voi aloittaa loppupäätelmällä: tarvitsemme luonnon monimuotoisuudelle ehdottomasti toisen vuoden. Teeman valinta perustui ymmärrykseen siitä, että kestävä kehityksen edistäminen edellyttää merkittäviä muutoksia myös luontojärjestelmien kohteluun.

Teemana luonnon monimuotoisuus todettiin jo valittaessa erittäin vaativaksi: vaihdoimme asemamme valistajasta ja tekijästä ennakkoluulottomasti oppijaksi ja etsijäksi. Niinpä ei oikeastaan yllättänyt, että keväällä ja kesällä Safan muutoshankkeen tilannekartoituksen osana suoritettussa sidosryhmäkyselyssä teemaa

ei oikein osattu liittää Safan toimintaan ja näkymiseen. Yhteyden osoittaminen olkoon eräs jatkotavoitteista.

Arkkitehtipäivillä Vantaalla näkyi hyvin, miten näkemys ihmisestä pyramidin huijalla on muuttumassa ymmärrykseksi ihmisestä osana verkostomaista kokonaisuutta. Tässä systeemiajattelussa luonnon ja ihmisen rakentamat ympäristöt limittyvät ja kerrostuvat monin tavoin. Luonnon elinvoimaisuus on ihmisyhteisön olemassaolon ekologinen edellytys.

Safan toimikuntien sekä ala- ja paikallisosastojen toiminnassa kuluva vuosi on ollut teeman asioihin perehtymistä, näkemysten ja mahdollisuuksien kartoittamista ja kirkastamista. Miten luonnon monimuotoisuutta tulisi lähestyä, mitkä ovat arkkitehtuurin kannalta tärkeimpiä asioita? Entä ketkä ovat luontevia yhteistyötahoja, kun pyrimme ymmärtämään oman toimintamme, maankäytön, rakennussuunnittelun ja arkkitehtuurin vaikutuksia muihin ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan, niin teoriassa kuin arkisessa suunnittelutyössä?

Tässä vaiheessa meillä on varmasti enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Miten arkkitehti voi perustella tilaajalle luonnon monimuotoisuuden turvaamista painottavia ratkaisuja? Millaista on luontoa säästävää rakentamista, mitä materiaaleja ja rakenneratkaisuja tulisi suosia? Miten luonnon monimuotoisuutta voidaan tukea kaavoituksessa – entä jos kaavan ja rakentamislainsäädännön vaatimukset ovatkin ristiriidassa monimuotoisuuden säilyttämisen kanssa?

Entä miten varmistetaan luontoarvojen siirtyminen kaavoituksesta rakentamiseen?

Miten luonnon monimuotoisuus huomioidaan hyvässä asuin- ja kasvuympäristössä ja tiivistyvässä kaupunkiarkki-

tehtuurissa? Kuinka ylläpidetään luonnon monimuotoisuutta kulttuurimaisemissa ja eri aikakausien pihoiilla? Miten kehittämme arkkitehtien luonnonlukutaitoa?

Tarvitsemme myös hyviä esimerkkejä, meiltä ja maailmalta. Ja tietysti erilaisia tilaisuuksia asioiden esittelyyn ja käsitteilyyn. Maapallo asettaa rajat materiaaliselle kulutukselle, mutta ei henkiselle, sosiaaliselle eikä kulttuuriselle kasvulle.

ASKO TAKALA
Safan puheenjohtaja

”

Luonnon elinvoimaisuus on ihmisyhteisön olemassaolon ekologinen edellytys.

Arkkitehtien valmistumista viivyttää työnteko

Vastavalmistuneiden arkkitehtien huoli omasta jaksamisestaan on lisääntynyt, kertoo tuore tutkimus.

MAI MULTIMÄKI

Opiskelijat valtasivat syyskuussa Aalto-yliopiston Väre-rakennuksen vastalauseena hallituksen suunnitteleuille leikkauksille.

A rkkitehdit ovat huolestuneempia omasta jaksamisestaan kuin muut tekniikan alalta valmistuneet. Tämä käy ilmi vuosittain toteutettavasta Tekniikan akateemisten (TEK) Graduate Survey -tutkimuksesta, jossa selvitetään tekniikan alan vastavalmistuneiden kokemuksia opintoihin ja työelämään liittyen.

Viime vuonna arkkitehdeiksi valmistuneista 61 prosenttia oli kyselyn vastausten mukaan ollut usein tai koko ajan huolissaan jaksamisestaan. Kaikista tekniikan alan valmistuneista vastaava luku oli 37 prosenttia.

Huolestuneiden osuus vastavalmistuneista on kaikkiaan kasvanut edellisen vuoden tuloksista noin neljä prosenttiyksikköä. Muutos on huomattava.

Vastavalmistuneilta kysyttiin, kokevatko he opintojensa tai valmistumisensa viivästyneen. Kyselyn mukaan arkkitehtivastaajien viivästymiset ovat pidempiä kuin muiden tekniikan alan opiskelijoiden: puolet arkkitehtivastaajista ilmoitti, että opinnot ovat viivästyneet vähintään seitsemän kuukautta, kun kaikista vastaajista näin ilmoitti 33 prosenttia.

Tekniikan alalla tyypillisin syy opintojen viivästymiselle on työn tekeminen opintojen ohella. Arkkitehteistä 61 prosenttia ilmoitti viivästymisen syyksi työskentelyn, mikä oli toiseksi korkein vastausprosentti kysymykseen. Edellä olivat vain tuotantotalouden vastavalmistuneet.

Toiseksi yleisin syy arkkitehtien opintojen viivästymiselle olivat henkilökohtaiset syyt, kuten sairastumiset. Tämä syy korostui arkkitehdeillä huomattavasti verrattuna muihin vastaajiin. Arkkitehteistä 43 prosenttia valitsi viivästymisen syyksi henkilökohtaiset syyt, kun kaikista vastaajista syyn valitsi vain 16 prosenttia.

Tekin tutkimus osoittaa, että arkkitehdit ovat kuitenkin tyytyväisiä opintoihinsa. 90 prosenttia vastanneista arkkitehteistä oli sitä mieltä, että töiden sisältö vastaa opintoja hyvin tai todella hyvin.

ANNI VARIS

TEK:n Graduate Survey -tutkimus löytyy osoitteesta tek.fi/fi/tietoa-tekista/tutkimus/tek-graduate-survey.

Opiskelijat valtasivat Aalto-yliopiston

O opiskelijat valtasivat syyskuun lopussa useita yliopistoja ja oppilaitoksia eri puolella Suomea vastalauseena hallituksen suunnitteleuille leikkauksille.

Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun päärakennuksen Väreeseen viikon kestäneeseen valtaukseseen osallistui paljon arkkitehtiopiskelijoita, ehkä useampi kymmenen, arvioi mukana ollut neljännen vuoden arkkitehtiopiskelija **Sanna Lehti**.

Valtaajat vastustivat opiskelijoiden tukiin suunniteltuja leikkauksia, kuten opintotuen indeksikorotusten jäädyttämistä, asumistuen leikkauksia sekä kansainvälisten opiskelijoiden aseman heikentämistä.

”Vastustamme korkeakoulupolitiikkaa, jossa meidän odotetaan valmistuvan nopeasti, mutta samalla leikataan toimeentulon edellytyksistä”, Lehti sanoo.

Valtaajat vaativat hallitusta perumaan leikkaukset sekä Aalto-yliopistolta konkreettista tukea opiskelijoiden vaatimuksille, muun muassa leikkauspolitiikan vastustamista julkisuudessa.

Lehden mukaan toimeentulon heikentäminen vaikuttaa arkkitehtiopiskelijoiden kykyyn suoriutua opinnoistaan ja valmistua tavoiteajassa.

”Meidän opinnoissamme on vahva läsnäolovelvoite, niihin on vaikea sovittaa työntekoa. Moni voi tulevaisuudessa joutua tekemään töitä kouluaikana, jolloin

opintojen suorittaminen hidastuu.”

Toinen vaihtoehto on tehdä työpäivä jo valmiiksi raskaan koulupäivän päälle, jolloin riskinä on uupuminen, Lehti toteaa.

Tukien leikkaaminen asettaa opiskelijat lisäksi eriarvoiseen asemaan keskenään. Niiden jotka saavat tukea perheiltään, on helpompi keskittyä opiskeluun, kun taas toiset joutuvat tekemään entistä enemmän töitä tai ottamaan lisää lainaa, jolloin ylivelkaantumisen riski kasvaa, Lehti sanoo.

”Taustan merkitys korostuu ja eriarvoistuminen lisääntyy. Koulutuksen pitäisi kuulua kaikille.”

SILJA YLITALO

Osuusliikkeen tukikohta

Safa muutti uusiin tiloihin Sörnäisiin. Väinö Vähäkallion, Georg Jägerroosin ja Antero Pernajan suunnittelema rakennus on entinen OTK:n pääkonttori.

Safa on syyskuun alusta lähtien toiminut uusissa tiloissa Hämeentie 19:ssä. Vuonna 1933 Osuustukkukauppa OTK:n pääkonttoriksi valmistuneessa rakennuksessa pitää nykyisin majaansa vaihteleva joukko vuokralaisia, mutta talosta löytyy runsaasti viitteitä sen pitkästä historiasta osuusliikkeen tukikohtana.

Monumentaalinen pääkonttori oli näytävien osa OTK:n tehdaskorttelia, jonka uudistamiseksi yhtiö teetti vuonna 1926 kokonaissuunnitelman arkkitehti **Väinö Vähäkalliolla**. Sen pohjalta rakennettiin muun muassa keskusvarasto (1927), margariinitehdas (1930), mylly (1935), vaatetustehdas (1938) sekä teknokemiallinen tehdas ja kahvipaahtimo (1942).

Rakennukset suunniteltiin pääosin Kulutusosuuskuntien Keskusliiton rakennusosastolla Vähäkallion ja **Georg Jägerroosin** johdolla. Kunnianhimoinen suunnitelma jäi kuitenkin torsoksi, kuten kävi Vähäkallion Elannon omistamaan naapuri-kortteliin aiemmin tekemälle projektille.

Pääkonttorin mieleenpainuvien osien joukossa on yhdeksänkerroksinen torni, jossa sijaitsi alun perin myymälöitä, toimistosali, johtajiston huoneet, teknillinen osasto, hallintoneuvoston kokoussali ja kemiallinen laboratorio.

Hämeentien suuntainen matalampi siipi, jonka toisessa kerroksessa Safan tilat nyt ovat, oli alkuun Vakuutusyhtiö Kansan käytössä. Sisätilojen arvokkaat materiaalit ja huolitellut yksityiskohdat – luonnonkivi- ja puuverhoukset, kumi- ja mosaiikkibetonilattiat, kiiltomaalatut katot, kromatut käsijohteet – kertovat kasvavan osuusliikkeen halusta korostaa mahtiaan, samoin kuin **Gunnar Finnen** veistos sisäänkäynnin edustalla, **Bruno Tuukkasen** koristemaalaukset, **Greta Skogsterin** kudontatyöt ja muut taide- teokset.

KAHDEN NÄKEMYKSEN SYNTEESI

OTK:n pääkonttorin suunnittelu osui arkkitehtuurin murroskauteen, jolloin nuorten funktionalistien ja traditionalisempaa arkkitehtuuria kannattavan vanhemman polven välillä käytiin kipakkaa sananvaihtoa arkkitehtuurin keinoista ja tavoitteista.

Pääkonttorin voi ajatella näiden kahden näkemyksen synteeksiksi: Pyöreä-päätteinen torni nauhaikkunoineen vie ajatukset manner-Euroopan liiketaloihin, erityisesti **Erich Mendelsohnin** vuonna 1928 valmistuneeseen Schocken-tavarataloon Stuttgartissa. Toisaalta aulat ja portaikot eivät jää monumentaalisuudestaan paljoa jälkeen samana vuonna valmistuneesta Eduskuntatalosta, ja yksityiskohdissa sekoittuvat vapaasti klassismin, art decon ja funktionalismin aiheet.

Kaksijakoinen luonne selittynee ainakin osittain Vähäkallion ja rakennuksen suunnittelusta päävastuun kantaneiden Jägerroosin ja **Antero Pernajan** näkemyseroilla.

Pääkonttorissa otettiin käyttöön monia uusia materiaaleja ja teknisiä ratkaisuja, joista huomiota herättävin on julkisivujen hohtava alumiinilistoitus – Vähäkallion tuotantoa tutkineen professori **Aino Niskasen** mukaan kyseessä on varhaisin esimerkki materiaalin käytöstä suomalaisessa arkkitehtuurissa. Listoihin kiinnitetyt neonputket pelkistivät sommitelman pimeällä dynaamisiksi valoviivoiksi ja kaariksi.

Toimistokerroksissa elementtirakenne väliseinät helpottivat tilamuutoksia, samoin kuin tiheä ikkunajako ja talotekniikan asennukset. Henkilöliikennettä

varten talossa oli – edelleen käytössä oleva – paternosterhissi, pikahissi ja tavalinen henkilöhissi, postin ja asiakirjojen kuljetusta varten kaksi kirjehissiä.

1930-LUVUN TUNNELMAA

Nykyisin OTK:n kortteli on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ”Osuusliikkeiden ja teollisuuden Sörnäinen”. Itse pääkonttori on suojeltu asemakaavalla, joka kattaa julkisivujen ohella pääportaikon ja sisäänkäyntiaulan. Ne ovatkin säilyneet pitkälti alkuperäisessä asussaan.

Safan käytössä olevat toimistotilat ovat kokeneet enemmän muutoksia, mutta sielläkin voi yhä aistia 1930-luvun alun puhdaspiirteisen tunnelman. Tätä henkeä pyrittiin vaalimaan, kun tilat remontoitiin käyttöömmä JKMM Arkkitehtien suunnitelmien pohjalta.

Kuten Safan edellisessä osoitteessa Malminkadulla, saman käytävän varrelta löytyvät myös Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo ja Arkkitehtitoimistojen liitto ATL. Arkkitehtiuutisten lukijat ovat lämpimästi tervetulleita kolmikon yhteisiin tupaantuliaisiin Hämeentielle 16. marraskuuta.

KRISTO VESIKANSA

Osuustukkukauppa OTK:n punatiilinen pääkonttori hallitsi valmistuessaan vuonna 1933 Hämeentien monimuotoista katukuvaa.

Tutkijoiden määrä kasvaa kun rakennusala notkahtaa

Minna Chudoba toimii Safan tutkimus- ja koulutustoimikunnan puheenjohtajana ja työskentelee Tampereen yliopistossa yhdyskuntasuunnittelun yliopistonlehtorina sekä tohtoriohjelmavastaavana rakennetun ympäristön tiedekunnassa.

Mitä Safan koulutus- ja tutkimustoimikunta tekee?

Se on tärkeä keskustelufoorumi ja hyvä tapa pysyä kärryllä siitä, mitä muissa kouluissa tapahtuu. Käymme läpi koulutuksen ja tutkimuksen tarpeita ja keskustelemme asioista, jotka koskevat kaikkia kouluja, esimerkiksi sisäännotosta ja opetusohjelmista.

Jollei koulutus- ja tutkimustoimikuntaa olisi, pitäisi varmaan perustaa jokin vastaava foorumi koulujen välistä kommunikaatiota varten. Toisaalta Safan toimikunnassa on jäsenenä muitakin kuin koulujen edustajia. Myös työelämästä ja muualta koulujen ulkopuolelta saatu näkemys on arvokasta.

Edellisessä, elokuun kokouksessa päätimme Safan apurahojen jakamisesta. Tuntui että hakemuksia oli normaalia enemmän. Vaikuttaa siltä, ettei kaikilla arkkitehdeilla ole nyt niin paljon töitä kuin aiemmin.

Millaisista aiheista toimikunnassa keskustellaan?

Arkkitehtuurikasvatus on ollut usein esillä, ja viime aikoina on puhuttu paljon kansainvälisyyden kasvattamisesta. Meillä on paljon kansainvälisiä opiskelijoita, jotka olisi tärkeää saada mukaan suomalaiseen työelämään. Myös tutkijoiden uramahdollisuuksista on keskusteltu, samoin kuin arkkitehtien viime aikojen työtilanteesta.

Toisaalta on puhuttanut se, että kunnissa on puutetta tiettyihin asioihin erikoistuneista arkkitehdeista. Ongelma on iso, muttei mitenkään uusi ilmiö. Yhdyskuntasuunnitteluun suuntautuneita arkkitehteja valmistuu huomattavasti vähemmän kuin rakennussuunnitteluun tai korjausrakentamiseen. Viidestäkymmenestä Tampereen yliopistoon vuosittain sisäännotetusta opiskelijasta ehkä

yksi kymmenesosa valitsee yhdyskuntasuunnittelun.

Meillä on hyvin motivoitunut opettajakunta ja ihania, innostuneita opiskelijoita – se on tämän opetustehtävän hienoin asia – mutta aina tuntuu, että resursseja on liian vähän. Salit ja opetus on mitoitettu niin, että sisäänottoa olisi näillä resursseilla hyvin vaikea nostaa.

Tärkeä aihe nyt ilmastonmuutoksen aikakaudella on tietysti luontoympäristön merkitys ihmisten hyvinvoinnille sekä laajemmin luonnon huomioiminen suunnittelussa ja muunlaisten näkeminen: emme enää suunnittele ainoastaan ihmisille. Pyrkimyksenä on jalkauttaa näitä teemoja arkkitehtikoulujen opetukseen.

Millainen merkitys jatkotutkinnoilla on arkkitehdeille?

Tutkijan asenteesta, jonka oppii siinä tutkintoa tehdessään, on varmasti hyötyä työelämässä, vaikka sitten päätyisi suunnittelijaksi eikä akateemiselle uralle. Toimistoissakin tehdään tutkimusta, vaikkei sitä sillä nimellä kutsutakaan, se on sitä taustatietojen selvittelyä.

Yhteensä meillä on rakennetun ympäristön tiedekunnassa satakunta tutkijaa, joista noin kolmasosa on arkkitehtipuolella, loput rakennustekniikan. Jatkotutkimusten suosio kasvaa aina kun rakennusala notkahtaa. Tänä vuonna hakemuksia tuli jo keväällä enemmän kuin monesti koko vuonna.

SILJA YLITALO

Puhuttua

”Tuusulassa ajateltiin, että arkkitehtuurin ja rakentamisen kautta voisi löytyä kilpailuetua. Arvoiksi määriteltiin muun muassa ekologinen rakentaminen, pitkäikäisyys, yksinkertaisuus ja vikasietoisuus. Paljon puhutaan koulujen ja päiväkotien kosteusongelmista, ja niitä haluttiin välttää.”

Arkkitehtuurin Finlandia -palkinnon voittaneen päiväkotia Martta Wendelinin pääsuunnittelija Jari Frondelius kommentoi kehyskuntien kilpailua lapsiperheistä ja hankkeen tilaajan odotuksia, Yle 2.10.

”Pitäisi kunnioittaa enemmän olemassa olevia, myös tavallisia arkisia rakennuksia.”

Vanhojen rakennusten korjaamiseen erikoistunut arkkitehti Emilia Saatsi Helsingin Sanomissa 9.10.

”Lapussa taitaa olla kyse kiinteistöhuollon helppous edellä tehdyn ratkaisun nolona laadittu hätäseloste.”

Helsingin Uutiset (4.9.) haastatteli Safan puheenjohtajaa Asko Takalaa Pyhän Laurin kirkon hautausmaan yleisövässan vessapaperitelineen sijoittamisesta liian kauas pöytästä. Vessan seinälle on jätetty lappu: ”Otathan ensin paperia (paperiteline arkkitehtonisesti sijoitettu)”.

”Ostoskeskuksessa kaarevat muodot liittyvät muun muassa siihen, että he matkustivat usein junalla Tampereelle ja tässä toisessa kerroksessa on junavaunun muotoisia yksityiskohtia.”

Tampereen yliopiston arkkitehtuurin historian professori Olli-Paavo Koponen kertoo, miksi Pietilöiden Hervannan keskusta suunnittelemissa rakennuksissa on runsaasti pyöreitä muotoja. Yle 1.10.

Opiskelijoiden toimeentulo vaikuttaa korkeakoulujen rahoitukseen

Yliopistojen tuloskeskeinen rahoitusmalli sitoo niiden rahoituksen suoraan opiskelijoiden kykyyn valmistua ajallaan, kirjoittavat arkkitehtiopiskelijat Mai Multimäki ja Pihla Tammisto.

Suomen korkeakouluissa ja muissa oppilaitoksissa on viime aikoina osoitettu mieltä pääministeri Petteri Orpon (kok.) hallituksen leikkauksia vastaan.

Esimerkiksi Aalto-yliopisto, Tampereen yliopisto ja Oulun yliopisto, joissa on mahdollista opiskella arkkitehdiksi, ovat olleet mukana kansallisessa ilmiössä. Orpon hallituksen leikkauslistalla ovat opiskelijoiden toimeentulon heikentäminen ja kansainvälisten opiskelijoiden maassaoloehtojen kiristäminen.

Samaan aikaan kun opiskelijoiden toimeentuloa heikennetään, yliopistojen tuloskeskeinen rahoitusmalli sitoo niiden rahoituksen suoraan opiskelijoiden kykyyn valmistua ajallaan. Leikkaukset ja valmistuspaine vaikuttavat opiskeluun ja opetukseen.

Kelan tilastojen mukaan opintorahan ostovoima on heikentynyt 1990-luvun alusta lähtien. Opintorahan ja opintolainan yhteenlaskettu arvo suhteessa yleiseen ansiotasoon on laskenut 1970-luvulta saakka. Tällä hallituskaudella opiskelijoiden toimeentulo kiristyy entisestään. Opintorahan indeksikorotukset jäädytetään ja asumistuesta leikataan, mikä tarkoittaa helsinkiläiselle opiskelijalle noin 70 euron leikkausta kuukaudessa, kun tällä hetkellä asumistuen enimmäismäärä Helsingissä on noin 465 euroa kuukaudessa.

Luvassa on lisäksi opintotuen kokonaisremontti, mikä tuskin ainakaan toimeentuloa helpottaa. Käytännössä asumistuki ja opintoraha kuluvat monella opiskelijalla kokonaan asumiseen, ja opiskelijat rahoittavat muut elinkustannuksensa työssäkäynnillä tai opintolainalla.

Opintoraha on tällä hetkellä vajaat 280

euroa kuukaudessa, ja opintolainan määrä nousee 850 euroon kuukaudessa vuonna 2024. Lainan nostamiseen liittyy kuitenkin ongelmia, eikä se ratkaise kaikkien toimeentuloa. Laina on sidottu opintorahan, joten laina loppuu, kun tukikuukaudet loppuvat.

Nykytilanteessa korkojen nousu ja rakennusalan synkkenevät työllisyysnäkömät vaikuttavat arkkitehtiopiskelijoiden halukkuuteen nostaa lainaa. Tällöin yhä useampi opiskelija valitsee työnteon opintojen ohella, mikä hidastaa opintojen etenemistä.

Tavoiteaika yliopisto-opinnoista valmistumiselle on viisi vuotta. Kandidaatin-tutkinto tulisi suorittaa kolmessa vuodessa ja maisterintutkinto kahdessa vuodessa. Eri alojen valmistumisajat vaihtelevat opintojen vaativuuden mukaan, ja harva arkkitehtuurin, maisema-arkkitehtuurin ja sisustusarkkitehtuurin opiskelija pystyy valmistumaan tavoiteajassa. Mikäli valmistuminen viivästyy yli vuodella, korkeakoulu menettää kolmasosan opiskelijan valmistumisesta saatavasta rahasta. Esimerkiksi vuosina 2019–2021 Aallosta valmistui vuosittain keskimäärin 79 arkkitehtia, joista yksi valmistui määräajassa ja yhdeksän 5–6 vuodessa.

Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus on Suomessa sidottu yksilöiden suorituskkyyn. Kun opiskelijoita patistetaan töihin toimeentuloa heikentämällä, ei se ainakaan suorituskkyä ja valmistumista nopeuta. Tämä vaikuttaa suoraan opetuksen saamaan rahoitukseen, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, minkä tasoista koulutusta yliopistojen on mahdollista tarjota tuleville arkkitehteille, maisema-arkki-

tehteille ja sisustusarkkitehteille. Tällä on seurauksia sille, millä eväillä siirrytään työelämään tulevaisuudessa.

Tukileikkausten lisäksi keskustelua on herättänyt myös kansainvälisten opiskelijoiden asema. Tällä hetkellä vastavalmistuneilla EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleilla arkkitehteilla on kuusi kuukautta aikaa työllistyä. Vastaisuudessa aikaa olisi vain kolme kuukautta, minkä jälkeen olisi poistuttava maasta.

Yliopistojen johto ja opiskelijat ovat muodostaneet yhteistä rintamaa leikkauksia ja kansainvälisten opiskelijoiden maassaoloehtojen kiristämistä vastaan. Tukea on saatu yliopistojen puolelta mahdollisesti siksi, että yliopistojen johdossa ymmärretään toimeentulon heikentämisen heijastusvaikutukset yliopistojen rahoitukseen.

On yliopistojen ja työelämän etu, että opiskelijat pärjäävät. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee tulevaisuudessa laadukaasti koulutettuja osaajia. Hallituksen kaavailema taloudellinen suunta ei tue tällaista tulevaisuutta.

MAI MULTIMÄKI JA PIHLA TAMMISTO
Aalto-yliopiston arkkitehtiopiskelijoita

”

Mikäli valmistuminen viivästyy yli vuodella, korkeakoulu menettää kolmasosan valmistumisesta saatavasta rahasta.

Arkkitehtiopiskelijakapina 1969 ja mitä sen jälkeen tapahtui

Meistä heti opintouudistuksen jälkeen vuonna 1969 aloittaneista arkkitehtiopiskelijoista tuli uuden järjestelmän koekaniineja, kirjoittaa Tuomo Sirkiä.

A rkkitehtiuutisten numerossa 4/2023 Ella Prokkola arvioi Pekka Lahden, Staffan Lodeniuksen ja Aino Niskasen toimittamaa kirjaa Arkkitehtiopiskelijoiden vallankumous. Hän tekee kiinnostavia vertailuja 1960-luvun lopun aktivismin ja tämän päivän opiskelijatoiminnan välillä. Vuoden 1969 syksyllä opintoni aloittaneena täydennän Prokkolan arviota muutamilla havainnoilla oman vuosikurssini kokemuksista ja tekemisistä.

Opiskeluja aloittaessani minulla tai kurssikavereillani ei ollut tietoa edellisen kevään niin sanotuista kapinatapahtumista arkkitehtiosastolla. Kuten kirjassakin todetaan, TKK:n hallinnon valmistelmaa opintouudistusta oli suunniteltu jo pidempään, ja se tehtiin opiskelijaliikeddinnoista huolimatta. Asetuimme tuolloiseen järjestelmään sitä erityisemmin kyseenalaistamatta, eivätkä edellisen kevään myllerrykset juurikaan vaikuttaneet opiskeluamme.

Tavallaan meistä tuli koekaniineja: olimme Suomen ensimmäinen opintopistejärjestelmän – silloin puhuttiin suorituspisteistä – ja valinnaisten kurssien mukaan tutkintonsa suorittanut akateeminen joukko. Piti suunnitella itse, miten tutkintoon edetään.

Opiskelun aloitus syksyllä 1969 vaikutti keltanokasta sekavalta, mutta eteenpäin mentiin, ja melkein kaikki meistä tutkinnon suorittivat. Ensimmäisen puolen vuoden peruskurssilla opittiin piirtämään ja tekemään pienoismalleja. Sen jälkeen kukin hakeutui oman kiinnostuksensa mukaisille kursseille. Perusjako oli perinteinen, eli suuntautuminen joko rakennusten tai alueidenkäytön suunnitteluun.

Missään ei tietääkseni ole analysoitu, vaikuttiko uudistus jollain tavalla opintosuorituksiimme, osaamiseemme tai sijoittumiseemme työelämään, mutta kokemusteni ja havaintojeni mukaan erityistä vaikutusta sillä ei ollut.

Arkkitehtikurssillamme yhteishenkeä ei syntynyt. Syntyi kyllä muutamien kavereiden ryhmiä, joita on pysynyt koossa parin sukupolven yli. Kahdenkymmenen vuoden päästä opintojen aloittamisesta tuli sattumalta kollegan kanssa puhetta mahdollisesta kurssitapaamisesta, joka sitten järjestettiin. Sittemmin on tavattu useammin, mistä tässäkin tarinassa on muistelujen pohjia. Käsityksemme mukaan meistä tuli aika tavallisia arkkitehteja monipuolisiin tehtäviin. Ehkä aiempaa useampi suuntautui alueiden käytön suunnitteluun. Kunnat kasvattivat tuolloin kaupunkisuunnittelun organisaatioitaan, mikä tarjosi hyviä työtilaisuuksia monille.

Niin sanottuja nimiarkkitehteja kursiltani ei tullut, toisin kuin vielä aiemmilta vuosikursseilta. Nytemmin tehdään korostetusti tiimityötä. Näin oli toki ennenkin, mutta aikaisemmin hankkeet profiloitiin vetäjän nimiin, kun nykyään ne poikkeuksetta ovat toimistojen nimissä.

Useimmat kurssikaverini työskentelivät toimistoissa tai virastoissa suunnittelu-tehtävissä, aika moni myös yrittäjänä tai toimiston osakkaana. Viranhaltijoiksi rakennus- ja yhdyskuntasuunnitteluun hakeutui usea, ja heistä johtotehtävissäkin työskenteli moni. Opettajiksi ryhtyi jokunen, ja kahdesta tuli professori. Kaikki eivät koskaan valmistuneet, mutta kuitenkin tekivät alan töitä vuosikymmeniä. Joku teki uuden tutkinnon ja jatkoi jollakin

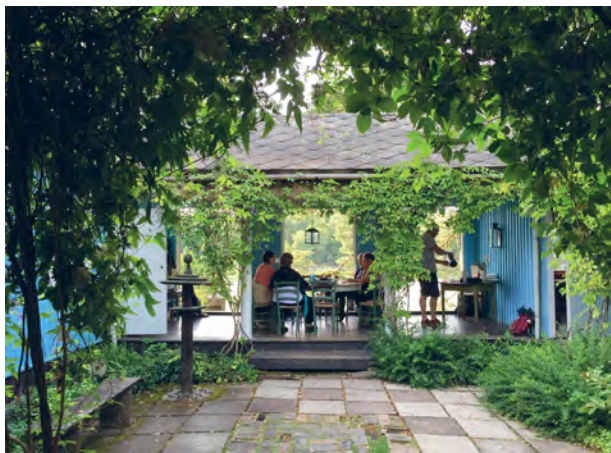
lähialalla. Näin tekivät monet muutkin toisilta arkkitehtiosaston kursseilta, joten tässäkin mielessä emme olleet ryhmänä poikkeus.

Itselleni osui useita erilaisia, toisistaan poikkeavia tehtäviä kotimaassa ja ulkomailla. Niihin arkkitehdin monialainen tutkinto silloisessakin, toisaalta perinteisessä ja toisaalta muutoksen alaisessa muodossaan antoi mielestäni oikein hyviä valmiuksia.

TUOMO SIRKIÄ
Safan pääsihteeri 1998–2007

”

Käsityksemme mukaan meistä tuli aika tavallisia arkkitehteja monipuolisiin tehtäviin.

Oiva Kallion suunnittelema Villa Oivalan päärakennus valmistui vuonna 1924.

Villa Oivala täyttää sata vuotta

Arkkitehtien kesänviettopaikan juhla-vuoden kunniaksi kerätään valokuvia ja tarinoita vuosien varrelta.

Ensi kesänä vietetään Safan jäsenten kesänviettopaikan Villa Oivalan satavuotisjuhlia. Oivalan hoitokunta kerää juhluvuoden hankkeena valokuvia, kirjallista muistitietoa ja haastatteluaineistoa Oivalan Safa-vuosien tarkempaan tutkimiseen mikrohistorian näkökulmasta.

Arkkitehti **Oiva Kallion** (1884–1964) suunnitteleman Villa Oivalan päärakennus valmistui Helsinkiin Villingin saareen vuonna 1924. Perheetön Kallio testamenttasi huvilansa Suomen Arkkitehtiliitolle, joka sai sen haltuunsa vuonna 1964. Arkkitehtuuriltaan ja saaristoluonnoltaan ainutlaatuinen kokonaisuus on sittemmin toiminut monien arkkitehtisukupolvien kesäparatiisina ja sitä ovat käyneet hämmästelemässä myös monet ulkomaiset kollegat.

Kuvamuistoja Villa Oivalasta voi lähettää **Mikko Kuuttille**, mikko.kuutti@kolumbus.fi, ja tarinoita ja muisteluita **Jyri Haukkavaaralle**, Jyri.Haukkavaara@a6oy.fi. Valokuviiin tulee liittää mukaan kuvan ajankohta, kuvaajan nimi ja mahdollisuuksien mukaan myös kuvassa olevien henkilöiden nimet. Erityisen kiinnostavia ovat Oivalan yhteisöllisyydestä ja kesänvieton sattumuksista kertovat kuvat ja tarinat.

Aineiston aktiivinen keruu päättyy vuodenvaihteessa.

Safa jakoi apurahoja

Safan hallitus on jakanut jäsenilleen elokuun kokouksessaan yhteensä 12 000 euroa liiton avustus- ja kannustusrahastosta sekä Lasse ja Kati Björkin nimikko-rahastosta. Apurahahakemuksia tuli yhteensä 43.

AVUSTUS- JA KANNUSTUSRAHASTO

- arkkitehti **Anna Hakula**, 1500 euroa väitöskirjan kenttätutkimuksen kustannuksiin Berliinissä, kohteena Hans Scharounin Berlin Philharmonie -konserttisalin arkkitehtuurikokemus
- arkkitehti **Emel Tuupainen**, 1000 euroa talouspolitiikkaa, -teoriaa ja yhdyskuntasuunnittelua käsittelevän jatko- ja lisäkoulutuksen suunnitteluun
- arkkitehti **Marko Simsiö**, 1000 euroa puuarkkitehtuuriin ja -rakentamiseen erikoistumiseen tarvittavien työvälineiden kustannuksiin

LASSE JA KATI BJÖRKIN RAHASTO

- arkkitehti **Jaakko Heikinheimo**, 2000 euroa, Musée Karossa toteutettavan näyttelyn teosten tekemiseen
- arkkitehti **Anna Ohtaki**, 1500 euroa Aalto-yliopiston Building technology -maisteriohjelman diplomityön loppuunsaattamiseen
- arkkitehti **Riina Siren**, 1500 euroa artikkelien kirjoittamiseen osana ”rakennuksen ylläpito, huolto ja korjaaminen osana elävää kulttuuriperintöä” -teemaista tutkimusta ja jatko-opintoja keväällä 2024
- arkkitehti **Saara Kantele**, 500 euroa PWB-tutkimusprojektin laajentamiseen Korean ja Japanin puuarkkitehtuuriopintomatkan kohdekäynneillä ja haastattelulla
- arkkitehti **Maija Parviainen**, 500 euroa Ruotsiin, Norjaan ja Alankomaihin suuntautuvaan opintomatkkaan
- arkkitehti **Julia Rytönen**, 500 euroa matkaan Alankomaihin tutustumaan vihreisiin, kiertotaloutta ja ympäristövastuullisuutta edistäviin hankkeisiin
- arkkitehti **Aaro Timonen**, 500 euroa Ranskaan suuntautuvaan ”never demolish, always repair, rethink and reuse” -teemaiseen opintomatkkaan keväällä 2024
- arkkitehti **Inari Virkkala**, 500 euroa väitöskirjaa *Biodiversity Building – Developing guidance towards a regenerative biodiversity handprint in building construction and real estate* pohjustavaan, maata pitkin toteutettavaan opintomatkkaan Venetsian biennaaliin syksyllä 2023

RISTO IIVONEN (1952–2023)

Pidetty ja monipuolisesti lahjakas suunnittelija

Risto (Aappa) Iivonen kuoli 71-vuotiaana 10. heinäkuuta 2023. Hän syntyi kolmilapsisen perheen esikoisena Espoon Laajalahdessa 19.4.1952. Nuoruuden koti sijaitsi Kauniaisissa lähellä urheilukenttää. 1950–1960-luvuilla urheilukenttä oli tärkeä yhteisöllinen paikka, jossa omaehtoisen liikunnan lomassa solmitut ystävyysuhteet ja näkemys kulkiivat mukana läpi elämän.

Ylioppilaaksi Iivonen kirjoitti Tapiolan yhteiskoulusta vuonna 1971. Taitavana kirjoittajana hän olisi halunnut toimittajan uralle. Hänen isänsä mielestä oli kuitenkin parempi hankkia ”kunnollinen ammatti”, johon pääsisi Teknillisen Korkeakoulun opintojen kautta. Insinööriopinnot olisivat olleet matemaattisissa aineissa kunnostautuneelle Iivoselle liian itsestään selvä valinta – arkkitehtuuri oli kiinnostavampi haaste.

Epäitsekäs ja monipuolisesti lahjakas Iivonen oli 1970-luvun opiskelijaelämässä näkyvä ja pidetty henkilö. Hän toimi muun muassa A-killan puheenjohtajana ja ylioppilaskunnan edustajistossa. Hän rohkeni panna itsensä alttiiksi ja loi ympärilleen vapautuneen ilmapiirin lämpimällä ja oivaltavalla huumorillaan.

Kirjallista lahjakkuuttaan hän hyödynsi opiskelijalehtiin kirjoittamisissaan artikkeleissa ja pakinoissa sekä toimissaan killan A-lehden päätoimittajana. Myös Arkkitehti uutisista saatiin lukea hänen persoonallisia kannanottojaan. Monet opiskelijoiden juhlat huipentuivat Iivosen perustaman HuMon (Huonon Musiikin Orkesteri) esityksiin. Iivonen oli yhtyeen laulusolisti ja trumpetisti. Hän oli keskeinen henkilö myös vapaaehtoisten urheilutapahtumien järjestämisessä – kevästä myöhäiseen syksyyn jalkapalloa ja talvella pelejä kaukalossa.

Opiskeluaikanaan ja valmistuttuaan Iivonen työskenteli muun muassa Museovirastossa Suomenlinnan käyttösuunnitelman parissa, Arkkitehtuuri & Maisema Oy:ssä, Siilinjärven kunnan kaavoituksessa, Petri Blomstedtin arkkitehtitoimistossa ja Arkkitehdit Ky:ssä. Hän osallistui vuonna 1981 *Suomi rakentaa* -näyttelyn vastanäyttelyn *Suomi*

purkaa toteuttamiseen neljän muun arkkitehdin kanssa. Kiertonäyttelyn avulla voitiin pohtia, olivatko kuluneiden viiden vuoden aikana rakennetut vai purettu kohteet merkittävämpiä. Se liitettiin myöhemmin osaksi *Suomi rakentaa* -näyttelyä.

Vuonna 1982 Iivonen voitti Markku Erholtzin kanssa Punkaharjun kunnan talon suunnittelukilpailun ja perusti hänen kanssaan yhteisen toimiston. Kuten useimmat arkkitehtitoimistot siihen aikaan, kyseessä oli pieni, muuttaman hengen toimisto. Ensimmäisen toimipaikan tupaantuliaiset olivat kuitenkin suuret ja ilmeisen äänekkäätkin, koska niiden seurauksena vuokrasopimus välittömästi irtisanottiin.

Noin kymmenen vuoden aikana toimisto suunnitteli pienehköjä julkisia rakennuksia ja kaavallisia esisuunnitelmia eri puolelle Suomea ja voitti muun muassa Kalajoen kunnantalon laajenuksen kutsukilpailun. Iivonen toimi myös arkkitehtikilpailujen tuomarina ja oli 1980-luvulla joitakin vuosia DemSafan puheenjohtaja sekä Safan liittovaltuuston jäsen. Iivosen huumorilla maustettuja näkemyksiä saatiin lukea myös valtakunnallisesta Vihreä Lanka -ledestä, jonka kolumnistina hän toimi.

Arkkitehtitoimistojen työt hiipuivat 1990-luvun laman myötä. Monien muiden arkkitehtien tavoin siirtyivät Iivonen ja hänen elämänkumppaninsa, arkkitehti Asta Björklund, yhdistyneeseen Saksaan. He työskentelivät Dresdenissä aluksi samassa suunnittelutoimistossa, jossa Iivonen osallistui toimiston kilpailuehdotuksiin sekä laati luonnoksia. Myöhemmin he perustivat oman toimiston, jossa Iivonen teki luonnoksia pientaloalueista sekä asuinrakennuksista.

Björklund ja Iivonen palasivat Suomeen vuonna 2005. He suunnittelivat Vantaan Vaaralaan rivitaloyhtiön, jonka yhteen asuntoon he asettuivat itse asumaan. Vuosina 2005–2006 Iivonen toimi Lohjan vs. kaupunginarkkitehtina.

Työ Suomessa jatkui arkkitehtitoimisto Björklund–Iivosen puitteissa. Toimisto suunnitteli pientaloryhmiä, pien-

taloja ja kaavallisia esisuunnitelmia. Iivonen pyydettiin Rakennustaiteen seuran puheenjohtajaksi. Hänen opastuksellaan seura teki muun muassa arkkitehtuuri-ekskursion Saksaan Dresdenin ympäristöön.

Viime vuosina Risto ja Asta viettivät runsaasti aikaa Vihdin mökillään. Siellä saunarannassa jatkui Riston trumpe- tinsoitto. Kun hän ei enää nähnyt nuotteja, hän musisoi ulkomuistista. Pitkällisen sairauden uuvuttaman Riston soitto päättyi keskikesällä. Häntä oli elokuisena viikonloppuna saattamassa Vantaan Pyhän Laurin kappelissa runsaasti lapsuuden ystäviä, koulutovereita, ystäviä, sukulaisia ja kollegoja.

MARKKU ERHOLTZ
ESKO KAAVINEN
KAI WARTIAINEN
Kirjoittajat ovat Risto Iivosen kollegoja.

Työttömäksi jääminen tai lomautus edessä?

Toimi näin:

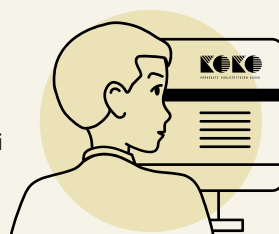
1. Ilmoittaudu TE-toimistoon työnhakijaksi viimeistään ensimmäisenä työttömyys- tai lomautuspäivänäsi.

Jos haet muutosturvarahaa, ilmoittaudu TE-toimistoon 60 päivän sisällä irtisanomisestasi.

3. Hae jatkossa päivärahaa jälkikäteen 4 viikon tai 1 kuukauden jaksoissa. eAsioinnista voit tilata hakemusmuistutuksen.

2. Hae ansiopäivärahaa KOKOn eAsioinnissa aikaisintaan 2 viikon kuluttua työttömyyden tai lomautuksen alusta.

Muista myös:

Pidä työnhakusi voimassa kaiken aikaa TE-toimiston ohjeistamalla tavalla.

Päivärahaa on haettava viimeistään 3 kuukauden sisällä haettavan jakson ensimmäisestä päivästä.

KORKEASTI
KOULUTETTUJEN
KASSA

Tarkemmat ohjeet päivärahan hakuun:

Ecophon
SAINT-GOBAIN

gyproc
SAINT-GOBAIN

ISOVER
SAINT-GOBAIN

weber
SAINT-GOBAIN

Vastuullisen rakentamisen kumppani

Tarjoamme luotettavat, yhteensopivat ja Suomen oloihin testatut ratkaisut.

www.saint-gobain.fi

SAINT-GOBAIN

VI SÖKER EN

Planarkitekt

Vill du vara med och planera framtidens Mariehamn?
Läs mer och ansök online senast 12 november!

I sjöfartsstaden Mariehamn, Ålands huvudstad, är havet alltid nära. Med ett rikt kultur- och friluftsliv, hög kommunal service och ett dynamiskt näringsliv är Mariehamn en attraktiv stad att bo och arbeta i.

mariehamn.ax/planarkitekt

MARIEHAMNS
STAD

**Lisää avoimia työpaikkoja
verkossa www.safa.fi**

PALVELUHAKEMISTO

Akustiikkapalvelut

silence for sale
www.akustiikkapalvelut.fi

Betonituotteet

Kaikki AKOista

Väliseinät asennettuna, nopeuttaa
rakentamista, uusitut akustiikkaohjeet

**RAKENNUSBETONI-
JA ELEMENTTI OY**

Kukonkankaantie 8, Hollola • 03 877 200
www.rakennusbetoni.fi

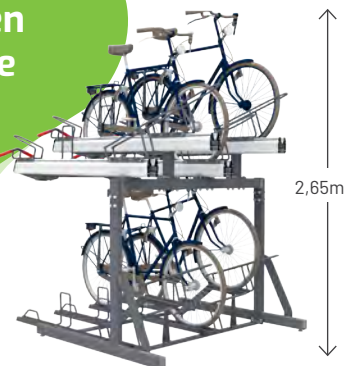
Kaksikerroksiset pyörätelineet

**Helppokäyttöinen
kaksikerrosteline
FALCO Level.**

Lataa .dwg ja .rfa
tiedostot.

ELPAC KALUSTEET

kalusteet.elpac.fi
myynti@elpac.fi
010 219 0716

PARAS ERISTÄÄ KUNNOLLA

**Kitaransoitto. Onhan se hyvä harrastus,
mutta anna ISOVER PREMIUM 33:n
huolehtia äänieristyksestä.**

Eristevalinnalla on merkittävä vaikutus rakennuksen energiatehokkuuteen ja terveellisuuteen. Uuden ajan ISOVER PREMIUM 33 on yliverkainen lämmöneristäjä ja lisäksi erinomainen äänieriste. Tämä vähähiilinen eriste valmistetaan kierrätyslasista luonnonvaroja säästämällä ja ilman haitallisia kemikaaleja. Tuote on listattu Pohjoismaisen Ympäristömerkinnän rakennustuotetietokantaan ja sitä voidaan käyttää Joutsenmerkityissä rakennuksissa.

isover.fi

